e sokup
besleyen
rülünce,
bertaraf
eyici ve

yüzler

n önce
N „ kre-
k verir.
uhafaza
ni kul-
aksınız.
ilirsiniz.

Yarım Ay

No. 57

15 Krş.

15 Haziran 1937

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi: İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı: Türkiye için { **6 Aylığı : 175 Kr.** / **12 „ 350 Kr.** } Ecnebî için { **Yıllığı 1 İngiliz Lirası**

Telefon: **23607** *Telgraf adresi:* **Resimliay** *Posta Kutusu:* **629**

***Rica:* 1)** İdare işlerine ait muhaberelerin; **Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi** **İdare Müdürlüğü**

Yazı „ „ „ : „ „ „ **Yazı** „

Bilmece „ „ „ : „ „ „ **Bilmece Memurluğu**

adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

ATASÖZLERİ NASIL DOĞMUŞTUR?...

Bir düşüncemizi müdafaa ederken.. bir fikrimizi takviye etmek isterken öyle ânlarımız olur ki bunalır, kalırız. O saniye bir atasözü aklımıza gelir. Mülâhazalarımızı teyid ederse, işin içinden kolaylıkla sıyrılırız.

Atasözleri halkın en büyük akıl hocasıdır. İçlerinde öyleleri vardır ki insana sahifelerce süren bir makaleden fazla tesir ederler. Mazimize, atalarımızın fikir ve kültürüne bağlı olan bu sözler, bazan pek açık ve bir menşei olduğunu hissettirmiyecek kadar tabii görülürler. Fakat bazıları da bir menkabesi ve hikâyesi olduğu duygusunu verecek derecede (tabir) halindedir. Her gün, her ân bol bol kullandığımız bu kabil sözlerin birer hikâyeden, birer vakadan çıkmış olanlarını bilmemiz, sözümüzün mevzuumuza intibakını daha iyi takdir etmemize yardım edecektir.

"Ahfeşin Keçisi„

Ahfeş, tahsilde iken aldığı dersleri iyice zihnine yerleştirmek için başka birisine anlatmayı itiyat edinmiş. Fakat, bütün arkadaşları onun bu ders anlatmasından bizar olmuşlar, onu görünce yanından kaçmağa başlamışlar.. nihayet anlatacak birisini bulamıyan Ahfeş bir keçi satın alarak karşısına getirmiş, öğrendiklerini ona anlatmaya başlamış. Keçi, o anlatırken hiç tasdiki icap ettirmiyen yerlerde bile başını sallarmış.

Anlamadan başını sallayanlar, tasdik edenler için: "Ahfeşin Keçisi gibi başını sallar„ derler.

"Dostlar alış verişte görsün!„

Nasraddin hoca bir gün dokuzu bir akçeden bir kaç yüz yumurta toplamış, pazara götürerek onunu bir akçeden satmaya başlamış. Bunu görenler:

— Hoca, bu ne biçim kazanç yolu? demişler.

— Ne yapalım, dostlar alış verişte görsünler. Cevabını vermiş...

"Ben onun cemaziyülevvelini bilirim!„

(Bugün iyi göründüğü halde mazide bir foyası bulunan kimseler hakkında söylenir).

Bu sözün menkabesi muhtelif şekillerde anlatılmakta ise de, esası birdir ve en müşterek şekli de şudur:

Bir daire kalemine çırak olan iki arkadaştan biri, zamanın büyüklerine yanaşmak suretile çabuk terfi ederek, sadaret kaymakamlığına kadar yükselmiş. Arkadaşından çok geride kalmış olan öteki zavallı memur bazan coşar, kendi mahrumiyetini, arkadaşının yükselişini kıskanarak düşünür, eski hatıralarını ötekine berikine yanayakıla anlatırmış. Büyük ikballere erişen arkadaşının, henüz kaleme devam ettiği sıralarda, evrak mahzeninden battal torbaları aşırarak kendine don, gömlek yaptığını; bir gün tesadüfen hamamda onun ayağında Cemaziyülevvel [*] yazılı torba bozması bir don gördüğünü, içini çeke çeke anlatır ve:

— Ben onun Cemaziyülevvelini bilirim! dermiş.

"Ağızdan baklayı çıkarmak„

Mehmet adında bir devriş son derece küfürbazmış. Kızdığı zaman en ağza alınmıyacak küfürleri savururmuş. Şeyhi: "bu fena haline mani olmak için, dilinin altında daima bir kuru bakla tanesi bulundurmasını„ tavsiye etmiş. Bu suretle küfür edeceği zaman dili dönmiyeceğinden, kimseyi kızdırmıyacağını ve kırmıyacağını söylemiş. Devriş Mehmette bu tavsiyeyi tutmuş.

Nüktelerinin ve inceliklerinin pek çoğu atasözleri arasına geçen Nasraddin Hoca

Bir gün devrisin kucağında bir kuzu, diğer devrişlerin ellerinde de öteberi olduğu halde, Kasımpaşadan Bahariyeye gezmeğe, eğlenmeğe gidiyorlarmış. Kasımpaşa sokaklarından geçerken bir kadın penceresini açmış Mehmede;

— Devriş, devriş, dur biraz!

Demiş ve devrişin karşısında beş altı dakika durmuş. Kadından ne bir söz, ne de bir hareket göremiyince ağzı baklalı olan devriş kızmış, bağırmış:

— Be kadın ne diye bizi bekletiyorsun?.

— Hamileyim, çocuğum size benzesin diye yolunuzdan alakoydum.

Devriş Mehmet kızmış, köpürmüş, yanındaki Şeyhine dönmüş:

— Şeyhim ne dersin, ağzımdan baklayı çıkarayım mı?

— Çıkar, evlât çıkar!..

Devriş Mehmet, ağzını açar, gözünü yumar, başlar sövmeğe...

"Ye kürküm ye!„

Nasraddin Hocayı düğüne çağırırlar. O da gündelik sakosıyle gider. Kimse itibar etmez, dönüp yüzüne bile bakmaz. Hoca yavaşça düğün evinden dışarı çıkar, evine gelir, bayramlık kürkünü sırtına geçirir. Tekrar düğün yerine döner. Bu sefer kapıdan karşılarlar. Baş köşeye oturturlar, sofrada da en iyi yer ona verilir. Hoca, kıyafete itibar eden ev sahibini utandırmak fırsatını kaçırmaz. Sofraya çorba gelince kürkünün eteğini kaldırır:

— Ye kürküm, ye! bu saygı hep sanadır, der.

"Halep orada ise arşın burada!„

(Mübalağalı sözlere karşılık kullanılır.)

Bu sözün pek sahih olmıyan, fakat çok yayılmış ve işidilmiş bulunan hikâyesi şudur: Adamın birisi son derece mübalağacı imiş. Bir gün bir yerde:

— Ben Halebde şu kadar arşın atladım... demiş.

Etrafındakilerde onun bu sözüne karşılık:

— Halep orada ise arşın buradadır. Gel, atla da ölçelim, bakalım doğrumudur? demişler.

Halbuki bu sözün doğrusunun şöyle olması lâzımdır:

«Halebî orada ise arşın da buradadır».

Halebî, Malatya ve Halep taraflarında kullanılan, endazeden az uzun bir uzunluk ölçüsüdür.

Halebî kullanılmayan bir yerde açık gözün biri, bu ölçüye göre birşey hesapladığı ve attığı sırada karşısındakiler:

— Halebî orada ise arşın da buradadır!, demişlerdir.

"Kahve dövücünün hınk diyicisi„

(Başkalarını taklit edenler için söylenir.)

Nasraddin Hoca Konyada "Gölge kadısı„ iken bir adam bir oduncunun yakasından yakalamış, Hocanın karşısına gelir:

— Bu adam odun yararken, her balta vuruşunda karşısında "hınk, hınk„ dedim. Bu suretle yardımım dokundu. Odunu yardıktan sonra parayı o aldı. Bana hiçbir şey vermedi. Hakkımı istiyorum, der...

(Arkası 23 üncü sayfada)

[*] Eskiden muntazam evrak dosyaları olmadığı için, her ayın evrakı bir torbaya konur, üzerine de o ayın adı yazılır ve bu torbalar da mahzenlerde saklanırdı.

SON

HEYECAN

Güzel bir yaz gecesi.. gök, bütün ampulleri yanan geniş bir salonun tavanını andırıyor. Hiçbir bulutun kül rengi tülü ile örtülmiyen ay; durgun yüzü ve sarışın ışığı ile denize dalıp gitmiş...

Suların kıpırtısı da belli değil. Bu gece Akdeniz kocaman bir havuza benziyor. İçinde, renkli ampullerin gölgesini taşıyan durgun ve güzel bir havuza...

Ayın pırıltılı çizgiden yolu, denizin yüzünde uzayıp gidiyor.

Vapur, suların eteklerini buruşturmaktan korkarcasına yavaş yavaş kayıyor. Hiçbir kıyı görünmüyor. Durgun bir gece, bol ışıklı gök ve gemiyi tatlı şıpırtılarla okşayan ilâhî deniz...

Tabiat nekadar güzel bu gece.

Vapurun bütün ışıkları yanmış. Salondan piyano sesi geliyor. Muztarip bir yürek gibi dövünen makine gürültüsünü duyurmayacak kadar nefis bir müzik var salonda..

Muhakkak ki yine esmer genç kız çalıyor piyanoyu...

Saçlarının beyazı kumralından çok, alnı derin çizgilerle oyuk, dudaklarının kıyısı, gölgelere boğulmuş yaşlı bir adam, hasır koltukta gözlerini yumarak bu sesleri dinliyor. Elinde sigarası bitmek üzere; uzun bir kül birikmiş ucunda..

Gözlerinin rengi ve bakışlarının manası belli olmayan adam derin derin içini çekiyor.

Piyanonun sesi bazan o kadar alçalıyor ki.. suların şıpırtısı âdeta duyurmuyor onları.. fakat sonra birden yükseliyor: Susup susup taşan yürekler ve durup durup coşan ağızlar gibi...

Bu ses: bazan kayadan kayaya çarpa çarpa dökülen bir çağlayan, bazan dalları, yaprakları, ağaç kütüklerini önüne katan bir sel; bazan da saçları rüzgârda uçan, etekleri kumsallarda dalgalanan bir kadın canlandırıyor gözlerde...

Ve piyano, sevmekten yorulmayan bir yürek gibi alçalıyor; batıyor, söner gibi oluyor ve yine şahlanıyor.

Yaşlı adam, genç kızın parmaklarını düşünüyor. İnce, uzun esmer eller.. tuşlarda dolaşırken çiçekten çiçeğe atlıyan bir kelebeği andırıyor.

Bileğindeki ince altın zincir kilidi ve çırpınan anahtarı ile.. bu düzgün kollara bambaşka bir mana veriyor.

Kızın ince, ölçülü vücudu gibi yüzü de güzel.. karşıdan iki siyah pırlanta gibi pırıl pırıl yanan ve dimdik görünen bu gözler.. yaklaştıkça, derinliği ölçülemiyen karanlık kuyuları andırıyor.

Sol kaşı birşey sorarken ve birşeye şaşmış görünürken öyle güzel yükseliyor ki.. geniş alnının üzerinde sanki aşkı dile getiriyor.

Saçları düz, kısa, koyu siyah ve çok parlak.

Yüzünde eski Yunan güzellerinin burnu ve iki karanfil yaprağı gibi kıvrık, canlı, yakıcı dudakları var.

Dişleri biraz seyrek.. fakat gülerken insana bir nefis inci yağmuru başlıyacak hissini veriyor.

Giyinişi, bakışları ile; sözleri, fikirleri ile pek iyi uyan bu güzel kız, işte üç gündür yolculara heyecanın binbirini veriyor.

Vapur Marmaradan uzaklaşır uzaklaşmaz kız, bütün gönüllere âdeta tılısımlı bir duman gibi sindi.

Piyano sustuktan biraz sonra radyoda bir dans havası dalgalanmağa başladı. Yaşlı adam yerinde doğruldu. O, on birde yatmağa alışıktı. Fakat bu gece ayakları kamarasına değil; dans salonuna doğru sürükleniyordu. Yavaş yavaş ilerledi. Pencereden baktı. Gözleri genç kızı arıyordu. Birden yüreğinde derin bir sızlama duydu. O; kumral bir delikanlının kollarında dönüyordu.

Uzun ve etekleri çok kabarık beyaz bir tuvalet giymişti. Koyu siyah saçlarını ince bir sıra yasemin sarıyordu. Bu görünüş ona; havuz başlarında, suların üstünde uçuşan rüya perilerini hatırlattı.

Yaşlı adam göklere baktığı gözle, gençliğin bu en güzel iki örneğine baktı. Yaşamak, şüphesiz ki çok nefis birşeydi. Fakat gençler için.. diye düşündü. Yaşamak gençler için heyecanlıdır.

Heyecanın sustuğu dakikada herşey için ölülük mukadder değil mi?

***

Yaşlı adam kafa yorgunluğunu geçirmek için Akdeniz yolculuğuna çıkmıştı. Mersine kadar gidecek; vapurdan hiç inmeden yine İstanbula dönecekti. Denizde geçecek bu on beş gün ona tatlı bir dinlenme verecekti. Bunu, doktor israrla söylemişti. Daha İstanbuldan uzaklaşmadan genç kızı farketmişti. Rıhtımda kendisini uğurlayan kalabalık bir arkadaş kümesine güverteden mendil sallıyor; işaretler ediyor, bütün ruhu ile yaşamaktan memnun görünüyordu. Giyiniş ve hareketleri o kadar göz alıcı idi ki... Yaşlı adam hayalinin çengelini elinde olmadan kıza takılmış buldu. Onunla tanışmadı. Birçokları gibi piyano çalarken karşısına geçmemiş; dans için önünde iğilmemiş ve yemekte yakınına oturmak plânlarını araştırmamıştı.

Kızı uzaktan görmenin romantik zevkini kana kana içiyordu. Ve bu da zaten ihtiyar gönlünün ancak kaldırabileceği bir saadet oluyordu.

Antalyayı geçmişlerdi.

Bir akşam güneş çekilirken sulara çöken tatlı esmerlik içinde genç kızın çok yakınına oturduğunu gördü. Üstünde beyaz bir bulûz, koyu mavi bir etek vardı. Boynunda küçük bir dalga üstünde kanadının bir ucunu gösteren bir martı işlenmiş eşarp taşıyordu. Bu ince ipek, rüzgârın tüy yelpazesi ile dalgalanıyor; tatlı bir çam kokusu durgun yaz akşamına karışıyordu. Elinde bir kitap vardı. Okuyordu. Gözleri ufkun gümüş çizgisine akmış gitmiş; yudum yudum çay içiyordu.

Kızın başucundaki lâmba yandı. Bu ışık altında sarışın olsaydı kandil önünde gülümseyen Meryemi çok andıracaktı. Yavaş yavaş gözleri süzüldü ve örtüldü. Kitap dizlerinin üstünde açıktı.

Gülen, konuşan, danseden, müzik yapan canlı ve pek hareketli genç kız; bu akşam bambaşka görünüyordu.

Yaşlı adam, hiçbir zaman duymadığı sonsuz bir saadet içinde belki on yaş gençleştiğini sanıyordu.

Yavaş yavaş kitap dizlerinden kaydı. Yere düşünce yaptığı gürültü genç kızı ürküttü. Ve yaşlı adam hemen eğilerek cildi aldı. Kıza verirken gözleri kitabın ismine kaydı:

(Son saat çaldı!)

Yaşlı adamın yüzüne tatlı bir penbelik yayıldı ve bu küçük hadise genç kızla ahbap olmasına sebep oldu.

Kız Ünüversiteli idi. Tatili geçirmek üzere Mersine gidiyordu. Çünkü babası geçen Ağustostan beri oraya tayin edilmişti. Yaşlı adam kendisini bir işyar emeklisi olarak tanıttı. Ertesi gün edebiyattan, yeni eserlerden, şiirden ve romandan konuştular.

Kız, müziğe olduğundan çok daha fazla edebiyata düşkündü. Epi kitap okumuştu. Bunu övünür gibi söyliyen hal yoktu kendisinde.. Yaşlı adam edebi münakaşalar yaparken bunu anlamıştı.

Yazan:

Mükerrem Kâmil Su

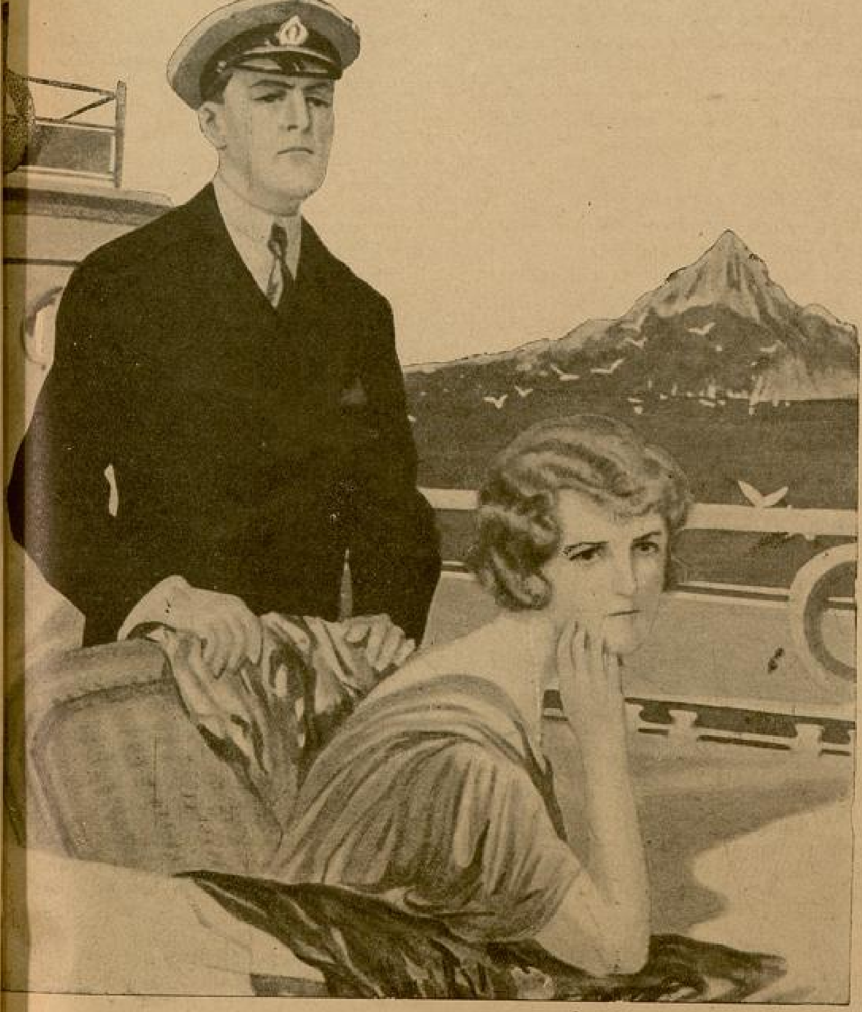

Vapur, suların eteklerini buruşturmaktan korkarcasına yavaş yavaş kayıyor.

Kız sözü yola çıkarken aldığı romana getirdi:

— Diyorlar ki, muharrir bu eserine hayatının bütün hususiyetlerini, en içli duygularını karıştırmış. Henuz sonuna gelmedim. Fakat tahmin ediyorum ki, kitabı gözyaşları içinde kapatacağım.

— Beğendiniz mi?

— Çok beğendim. Vaktımız olsaydı okumanız için size de verirdim.

Yaşlı adam gülümsedi:

— Bu romancıyı tanıyor msuunuz bayan Üge?

— Hayır. Fakat kendisini tanıyormuşum gibi anlatabilirim size.

— Aakadaşlarınız mı tanıyor?

— Yok, yok.. ben okuduğum eserlerin sahibini önce kafamda canlandırırım. Tanışmak imkânını bulunca da sukutu hayale uğradığımı hiç hatırlamıyorum.

— Bu pek hoş. Şimdi anlatın bakayım şu romancıyı!..

— Uzun boylu, ince, kumral bir adamdır. Yaşı şöyle otuzla otuz beş arası. Gözleri daima bir hayale gülümser gibi. Ses son derece tesirli, konuşması bir ânda insanı sarsacak kadar derin. Saçları arkaya doğru fırçalanmış, pek zarif, pek kibardır. Ve muhakkak ki bekârdır.

— Bekâr olduğunu nereden anladınız?

— Ben Nihad Sel'in bütün eserlerini okudum.

— Ya?!

— Siz, eski bir işyar olduğunuzu söylediniz. Herhalde işiniz, bu gibi eserleri fazla okumağa imkân vermemiştir. Eğer siz de benim gibi onun roman serisini dikkatle takip etmiş olsaydınız, şimdi eserlerinin tahlilini yapmağa çalışırdık.

Fakat ben de pek abuk sabuk konuşuyorum. Romancı Nihad Sel kim, ben kim?

— Onunla tanışmak ister misiniz?

— Hiç istemez miyim? Fakat diyorlar ki; bu isim, onun yazı hayatında kullandığı bir isimmiş; ve hiçbir gazetede, hiçbir mecmuada resminin basılmasına, hususî hayatının yazılmasına müsaade etmemiş.

Lâkin ben, bir gün mutlak kendisi ile konuşacağım.

— Ben size tanıtayım, ister misiniz?

Genç kızın gözleri ışıl ışıl yandı. Fakat yaşlı adam dudaklarını bükerek:

— Şaka söyledim kızım! dedi. Onu tanımıyorum ve eserlerini de hemen hemen okumadım gibi birşey..

Üge, elinden oyuncağı alınmış bir çocuk gibi mahzunlaştı. Yemek zili onları ışıklı salona çağırıyordu.

Ağır ağır merdivenlere doğru ilerlediler.

***

Yaşlı adam, Akdeniz gezisine dinlenmek için çıkmıştı. Vaktında uyuyup uyanacak, okumıyacak ve düşünmemeğe çalışacaktı.

Fakat dönüşte doktorun öğüdünü unutmuş görünüyordu. Duvarın sessiz bir köşesine masasını hazırlattı. Önüne ince uzun kâğıtlarını serdi. Uçları sivritilmiş kalemlerini, notlarını dizdi. Garson, saatte bir koyu demlenmiş çayını getiriyor; başka kimse yanına uğramıyordu,

Yazmağa başladı.

O; Ügenin genç, yakışıklı, bekâr diye düşündüğü, kafasında yarattığı romancı Nihad Seldi. Bu omuzları düşük, sırtı eğrilmiş, gözlerinin ışığı solmuş ve saçları bembeyaz olmuş koca ihtiyar.

Hangi hissin tesirile kendisini tanıtmamıştı. Düşündükce acı olmakla beraber sebebini bulur gibi oluyordu. Belki dünyanın en güzel, en ince bir kızı tarafından beğenilmek, sevilmek, düşünülmek saadetini elinden kaçırmak istemiyordu.

Genç kızın hayalinde yıkılmamak için yalan söylemiş, emekli bir işyar rolünü oynamıştı.

Nihad Sel (Son saat çaldı!) romanını yazdıktan sonra artık başka eser vermemeğe karar vermişti. Çünkü heyecanları tükenmiş, yaratma kabiliyeti sönmüştü artık.

Düşünemiyor, dilediği gibi tip çizemiyor ve duyuşlarında, görüşlerinde eksiklik buluyordu.

Bu çalan saat, ömrünün sonunu söyliyecekti okuyucularına.. fakat şimdi Nihat Sel, yazmağa başladığı ilk günlerin ateşi ile tutuşmuş görünüyor; çabuk çabuk yazıyordu.

Kulağında Ügenin musikisi, gözlerinde ince bir genç kız yüzü ve kafasında yakışıklı, kumral romancı.. eski gençliği...

Yorulmak bilmiyen bir hızla ilerleyordu.

Bu kitabın ismini henüz vermemişti. Fakat " O „ okuyunca.. bugün hissettiği saadet tükenecek, romancı onun gözlerinde dümdüz bir toprak adamı oluverecekti.

Üge, beraber yolculuk yaptığı yaşlı adamı gözönüne getirdikçe eski sevdiği romancıdan iğrenecek, soğuyacak mıydı?

Yoksa kendi verdiği yüksek heyecanlarla yaratılan bu son eser, herşeyi değiştirecek; kendini söyleyen yaprakları çevirdikçe sukutu hayalinin acısını unutacak mı idi ?!..

Milâdın V inci Asrında Çin Sarayında

BİR TÜRK DANSÖZÜ

Çin tarihleri, fırsat düştükçe bize, Çin saraylarını altüst eden çekik gözlü, küçük ayaklı Çin dilberlerini haset içinde boğan; « kendi tabirlerince » penbe beyaz Türk dansözlerinden bahsetmeği unutmazlar. Bunlar, zaman zaman güzelliklerile, işvelerile, hoş endamlarile, inhinalı mevzun yürüyüşlerile Çin saraylarında yangınlar çıkarmışlar, imparatoriçelere kanlı gözyaşları döktürmüşlerdir.

Bu dilberlerden birisi de milâdın beşinci asırlarında, garp Türkleri Hâkanı, (Toman Han) tarafından Çin imparatoru Kien - lang'a hediye edilen, Çam ismindeki Türk dansözüdür.

Çin imparatoru, garp Türklerinin satvet ve heybeti karşısında, boyun eğmek, ve vatanını Türklerin istilâsından kurtarmak mecburiyetinde kaldığını anladığı vakit, bu işten, imparatorun kızıyle evlenmek suretile halâs olabileceğini hissederek, haşmetlû Türk Hâkanına bir sefaret heyeti göndermiş, bu heyet, imparator namına Hâkandan, kızının izdivacını talep etmişti. İki sene süren müzakereden sonra, nihayet Hâkan kızını vermeğe razı olmuş, fakat âdeta, Çinin de bir Hâkanı kesilivermişti.

Türk Hâkanı kızından evvel, o zamanın meşhur dansözlerinden Çam namındaki bir Türk dilberini imparatora hediye olarak göndermek nezaketinde bulunmağı da unutmamış, fakat bu meşhur dilber dansözün Çin sarayındaki mevkiinin ne olacağını da tesbit eylemişti.

Bugünkü Isıkgöl civarında, Kulça şehrinde ikamet eden bu dansöz, aslen Yenisey Türklerinden, sarı saçlı, mavi gözlü, penbe beyaz tenli, güzel endamlı, cidden melek denecek derecede letafete malik bir afetti. Kendisi, hususî surette o vakit Türk manastırlarında, büyük bir dikkat ve itinaya tabi tutulan dansöz, tahsilini ikmal etmiş, güzelliğine, hazır cevablık, şairlik, musikişinaslık, bir de tatlı hafifmeşreblik ilâve eylemişti. Baktıkça yakan, görüştükçe daha ziyade sarılmak ve yaklaşmak ihtiyacını uyandıran tam bir aşk mıknatısı oluvermişti.

Hâkanın kıymetli bir hediyesini Çin imparatoruna götürecek heyetet, Kolçadan hareket etmeden evvel, bu dilberin güzelliğini Çin imparatoruna bildiren ve yıldırım gibi giden bir sâi göndermeyi unutmamış, imparator kendisine gelecek bu girenbaha kıymete, görmeden âşık oluvermişti.

Daha dilber dansöz yolda iken, Çin sarayındaki kadınlara baygınlıklar geçirtiyor, küçük ayakları üzerinde müvazelerini temin edemiyen bu kadınlar, düşe kalka her gün bir pencereden öbür pencereye koşarak, dansözün gelmesini bekliyorlardı.

Bir sabah sarayın koridorunda görülen bir sâi, sabırsızlıkla beklenilen bu misafirin geldiğini ve şehrin dışında bulunduğunu bildirmişti. Çılgın gibi istikbaline koşan İmparator, düşük bıyıkla-

... Çin saraylarını alt üst eden çekik gözlü, küçük ayaklı Türk dansözü : Çam

rına sürmeğe alıştığı yağları, daha güzel görünmek emelile, avuç dolusu sürüyor, koşuyor, arkasından haset ve tecessüsle kendisini takibeden saray kadınları da, aralarında prensesler olduğu halde, topal serçeler gibi seke seke sarayın kapısı önüne yığılıyorlardı.

Dansözü hamil tahtırevan, tam imparatorun önünde durdurulmuş ve tahtırevanın perdeleri açılıvermişti. (Çam) bütün güzelliğile, heybetile, endamile, yarı dekolte, tahtırevanında uzanmış yatıyordu. İmperator, kendisine söylendiğinden daha güzel bulduğu bu kadının karşısında alıklaştıkça alıklaşmış, bıyıklarına sürmek istediği yağları, yanaklarına, dudaklarına sürmeğe başlamıştı. Bu güzelliği hasut nazarlarla seyreden Çin kadınlarının titreyen dudakları arasında, çoktan tenkit mırıldanmaları duyuluyordu. Kimisi bu tabiî, semavî mavi gözlerin çekik olmamasını bir hata buluyor, bir diğeri, küçük, zarif ayakları, bu güzelliği bozan bir sakillik olarak görüyordu.

Bütün bunlar (Çam)ın umurunda bile değildi. Karşısında imparatorun bulunduğunu bildiği halde, yerinden bile kımıldanmak zahmetine katlanmamış, evvelâ bu komik manzaraya hayran hayran baktıktan sonra, çınlatıcı bir kahkaha atıvermişti. Fakat alık imparator bu kahkahayı (Çam)ın sevinmesine atfetmek saflığında bulunuvermiş, genç kızın eğlenen gülmelerinden, kendi namına ve hesabına bir saadet çıkarıvermişti.

Uzun gülmelerden sonra, nazlı bir eda ile doğrulmuştu. Kendisini tahtırevandan indirmek için elini uzatan imparatorun yağlı elini tutar tutmaz, avazı çıktığı kadar bağırmış, kirlenen elini silecek bir yer aramış, nihayet, imparatorun işlemeli kıymettar elbisesi üzerine sürüvermişti. Zavallı imparator bunu da bir iltifat telâkki etmekte gecikmemiş, fakat (Çam) da güzel ellerini, bu yağlı ellere teslim etmemişti. Ve böylece, hasut nazarların kindar bakışları altında, kendisine hazırlanan odaya çıkmıştı. İmparator, bu Türk kızını bir köle gibi takip etmişti.

***

Günler geçiyor, günleri aylar takip ediyordu. Şimdi odasından nadiren bahçeye çıkan, (Çam)ın gülmek için yaratılmış, gülmek için terbiye edilmiş dudakları gülmüyor, asabî bir inat ile ağlamamak için bükülüyordu. (Çam) Çin sarayına, imparatorun zifaf gecelerinden birisini süslemek için değil, fakat Çin kadınlarına dansöz olmanın yollarını göstermek için gelmişti. Fakat Çin sarayında bu geliş birdenbire değişmiş, imparatorun yanan tutuşan aşkı, (Çam)ın uğruna bütün Çin imparatorluğunu feda edecek bir hale gelmişti. Kendisine bir türlü ramolmıyan bu Türk dilberini elde etmek için ayağı altına döktüğü mücevherlere, elmaslara, pırlantalara, Çam, müstehzi gülüşlerile tekmeler vuruyor, onları toplamağı rakiplerine, Çin kadınlarına bırakıyordu.

Buna rağmen sarayın bütün kadınları, ileri gelen prensesleri, kendisinden nefret etmekte, gazaplı nazarlarıyle ona bakmakta idiler. Çam bu hiddete, bu nefrete lâyik olacak kadar ne yapmış

Yazan :

Rıza Çavdarlı

ve ne eylemişti? Bir türlü tahmin edemiyordu... Bir gün yine hepsini bir araya topladı. Artık bunlara uzun bir nutuk irat etmek, Türkler arasında büyük bir kıymete sahip olan bir dansözün ne demek olduğunu anlatmak, öğretmek lâzımdı.

— Buraya bakınız! dedi. Benim bir dansöz olduğumu hiçbir zaman da unutmayınız. Türkler arasında bir dansöz, Hâkanın üstünde oturan, ve ondan daha büyün hürmet gören bir varlıktır. Ben buraya, düşük bıyıklı imparatorunuzun, ayağımın altına serptiği mücevherlere kapılarak, onun iğrendiğim koynuna girecek kadar küçülmek için gelmedim. Sizden rica ediyorum; sevdiğiniz, çılgınca bir aşk ile sarıldığınız, imparatorunuza benim tarafımdan da söyleyiniz. Beni rahat bıraksın.. ve vatanıma iade etsin. Bilsin ki ne onun tehditleri, ne yalvarmaları, ne de ağlamaları beni ne korkutacak, ne de rikkate getirtecektir. Size de söz veriyorum. Hiçbir zaman impıratorunuzun bir gözdesi, bir metresi olmayacağım.

Çam, vadinde duruyor, imparatorun yalvarmalarına, ağlamalarına tehditlerine rağmen, bir türlü onun olmuyordu. Şen, şuh geçen gençliği; dertler, kederler içinde kalmıştı. Yeşil vatanın güzel ağaçları; süslü, müzeyyen odaları, şarap kadehlerinin tokuşmalarına, neşideler okuyan musikinin tatlı sadası arasında çağırdığı şarkıları, yaptığı rakısları düşünüyor, etrafını kuşatan gençliğin haylai gözü önünde beliriyordu.

Bunlar, güzelliklerile, işvelerile, hoş endamlarile...

Şimdi ise, bir türlü seyretmeğe alışamadığı acaip yüzleri görmekten bıkmış, müteneffir, tam bir bedbin olmuştu. Ona saray, mücevher lâzım değil; küçük bir kulübe de olsa, orada ruhunu okşayacak; onunla anlaşacak olan, kendinden bir adam lâzımdı. O bunu bulmadıkça, nefsini vermiyecek, güzel penbe vücudunu, istemediği insanlara koklatmıyacak, okşatmıyacaktı. Bu sebepten saray kadınlarına verdiği vaidde israr ile sebat edecekti; ve ediyordu. Çinin yüz milyonlarca insana hükmeden Hâkanı esir de olsa, yine onun azimkâr kalbini yumuşatamıyacak, o yağlı bıyıklar, bir şeftali rengile parlayan güzel yanaklarına yanaşamıyacaktı.

Çamın bütün azmile kararlarında sabat gösterdiği bir sabah; Türk diyarından kendisine bir saînin geldiği haberi verilmişti. Çılgın gibi yatağından fırladı. Bir Türk görmek, bir seneyi mütecaviz bir zamandanberi hasret kaldığı, benliğinden bir yüz görmek, o yüzde, vatanın kendisinden uzak kalan bütün gönül açacak haberlerini okumak ihtiyacı, narin ayaklarına, küçük terliklerini bile giydirmeği unutturmuş, onu çıplak olarak koşturtmuştu. Karşısında, heybetli, güzel vücudile bekleyen saîyi görür görmez, gözlerine inanmak istememiş, onları oğuşturmuş, tekrar dikkatle bakmış ve nihayet çılgın gibi:

— Buğra...

Diye bağırmış ve boynuna atılmıştı. Güzel gözlerinden birer inci gibi akıttığı yaşlar, delikanlının yanakları üzerinde kendisi gibi ağlayan gözlerden akan yaşlarla karışıyor, biribirlerine sarılan kollar, bir daha ayrılmamak için daha kuvvetle sarılıyorlardı. İmparatorun heybetli, kıskanan sesi işidilmemiş olsaydı, bunlar saatlerce bu halde kalacaklar ve böyle kalmaktan bir zevk, bir saadet, bir memnuniyet duyacaklardı. Fakat kıskanç âşık, titreyen bıyıklarile karşılarında bir heyulâ gibi dikilmişti.

Hazır cevap Çam; gencin, Buğranın hayatından korktuğu için birdenbire yalan söylemek mecburiyetinde kaldı:

— Kardeşim!!!!

İmparator ancak bu söz üzerine, üstüne basan kâbustan kurtulabilmiş, halâ titriyen dudaklarile, memnun ve mesut gülmeğe başlamıştı.

Şimdi sarayda herkes, (Çam) ın kardeşinin geldiğine inanıyor, başta imparator olmak üzere, bütün saray erkânı, bilhassa kadınlar, bu güzel delikanlıya bitmek tükenmek bilmiyen **iltifatlar** gönderiyorlardı. Buğra, artık serbestce, (Çam) ın odasına girip çıkıyor, hasretzede âşık, hasret dakikalarının acısını çıkartıyordu.

Bir gün, yemekten sonra, (Buğra) dört duvar arasında, belki işitilir korkusile söylemek istemediği bir sırrı, Hâkanın emrini (Çam) a anlatmak için onu bahçeye çıkarmış, ve kimsenin işitemiyeceğine emin olduğu bir yere geldikten sonra:

— Çam, sana Hâkanın selâmı var, Çin imparatoruna getirdiğim muahedeyi imzalatmak hususunda, bilhassa senin yardımını bekliyor...

Çam, acı acı gülmüş, ve Hâkan ile arasında geçen dertli macerayı olduğu gibi, Buğraya anlatmıştı. Buğra, bütün safiyeti ile anlatılan bu hikâyeyi dinliyordu. Nihayet çılgın gibi bağırdı:

— Daha ne istiyorsun? Demek ki muvaffakiyet...

Çam şaşkın şaşkın baktı. Bu hayran bakan nazarlarda anlamak istediği şeyler vardı. Buğra, kendisini okşıyarak:

— Düşünme.. dedi. Anlamıyor musun ki imparator temamile elinde.. biraz gülsen, biraz müsamaha ile davransan.. herşey yoluna girmiş olacak, Türk halkları, Çin paytahtında, diğer halklardan daha büyük imtiyazlara sahip insanlar oluvereceklerdir.

(Çam) bu hususta Hâkanın da emrini dinlemek istemiyordu. O, bir Çinlinin kucağına atılmazdı ve atılamıyacaktı.

Fakat (Buğra) nın, kendisini çılgın gibi seven bu âşıkın, vatanî ve millî hisler altında, kendi ruhunu ezecek şekillere katlandığını görmesi, vatan ve

.. inhinalı mevzun yürüyüşlerile Çin saraylarında yangınlar çıkarmışlar; İparatoriçelere kanlı gözyaşları döktürmüşlerdir.

milliyet karşısında herşeyin feda edilmesi lâzımgeldiği kanaatını bir daha uyandırmış, istemese de güzelleğinden büyük bir fedakârlıkla bir zekât vermek icabettiğini tekrar tekrar öğretmişti. Ar-

(Arkası 22 inci sayfada)

BİR BAYRAM ARİFESİ

◆

Büyük Hikâye:

◆

— I —

Yazlığa gittiğim köyde, birçok sebeplerle, kışı da geçirmek mecburiyetinde kalmıştım.

Esintisiz, güneşli havalarda, yol üstündeki kış yaz işleyen kahvenin küçücük bahçesinde, çınarın altına bir iskemle atıyor, oturuyordum.

Kış ortası, baharı kıskandıran güneşli, ılık günlerden biriydi. Yine kahvenin yolunu tutmuştum.

Bahçeye girdiğim zaman, tenhalık, beni hem şaşırttı, hem sevindirdi. Kahvecinin çırağı beni görmüştü; kapıya bitişik duvar boyunca sıralanmış kaba hasır iskemlelerden birinikaptı, iri çınarın altına koydu:

— Buyursunlar Bayım.

Ben otururken arkalıksız bodur bir iskemleyi de getirdi önüme bıraktı:

— Sade olacak, değil mi?

Kahveye her uğrayışımda, beni, kahvecinin kendisi karşılardı. Acele bir işi bile olsa, kapıda şöyle bir görünür, uzaktan seslenir, hatırımı sorardı.

Kahveci, sevimli yüzlü, « Çelebi », «Kâtipce» konuşan, yaşlı bir adamdı. Gün görmüş, hakikaten «çelebi», «kâtip adam» olduğu, gülüşünden, söz söyleyişinden, hattâ cigara tutuşundan, kahve içişinden de belliydi.

Az zamanda, onunla «ahbaplığı kaynatmıştık». Kahvede, benden başka müşteri olmazsa, o da bir iskemle alır, oturur, karşılıklı kahve içerdik.

Onu tanıyıp ta sevmiyen yoktu. Dükânın üstündeki küçük kırmızı tabelada «Hüsnü Kunt» yazılıydı. Fakat köyde, hemen herkes, onu «Hüsnü ağabey» diye çağırıyordu.

Çocuklar : «Hüsnü dayı», «Hüsnü amca» diye elini öpüyorlardı.

Hüsnü ağabey, yaşına rağmen, canlı, dinç, hamarattı. Hemen hiç boş durmazdı. Fincanları, bardakları, kaşıkları, gıcır gıcır yıkadıktan sonra temiz havlı ile kurular, yerlerine koyar; ocağın dış pirinç kapağını, pirinç cezveleri moskof toprağıyle ovar, parlatır; dükânın içini dışını siler, süpürür; bahçeyi temizler; çırağa, yapacak bir iş bırakmazdı. Dur, otur, onun için değildi.

Masa başında pineklemeğe alışmış, eski tip memurların mütekaitlerine de benzemiyordu. Yalnız, çok «kâtipce» hallerinden, insana onun vaktiie uzun müddet memurluk etmiş hissini veriyordu.

Kahvenin gedikli müşterilerinden çoğu tekaütlerlerdi. Onların, en hararetle konuştukları şey, üç aylıklara ait havadislerdi. Gazeteleri ellerine alınca, gözlüklerini takarak, merakla sütunlara bakarlardı:

— Üç aylıklardan bir haber var mı acaba?

Ve her ay tekrar ettikleri halde, bu meraklı haber, hiç kıymetini kaybetmezdi.

— Yoklamaya başlanmadı daha!..

— Defterler yenilenecekmiş, diye duydum.

Maaşı nasıl kırdıklarını, yoklama muamelesinin nasıl yapıldığını, hepsi de, en ince teferruatına kadar bildikleri halde, yine biribirlerine anlatır ve küçük ehemmiyetsiz noktalar üzerinde ısrarla durarak münakaşaya koyulurlardı.

Hüsnü ağabeyin, onların bu münakaşalarına karıştığını, hattâ alâkadar olduğunu, görmedim.

Bir gün, lâf arası soracak oldum; tuhaf tuhaf güldü; omuzlarını kaldırdı; kaşlarının arası halifce kırıştı ve bahsı değiştiriverdi.

Hüsnü ağabeyin, bu gün görünmeyişi, hüznüme dokunmuştu. Kendi kendime :

— Belki hastadır! dedim.

Güneş yükselip hava ılıdıkça, kahvenin küçük bahçesi yavaş yavaş doluyordu.

Kahveye, arasıra, yeni esvaplar giymiş küçük çocuklar geliyor; bahçede, ve içeride oturanların ellerini öpüyorlardı. Yoldan geçen iki hamalın sırtında kurbanlık iki koyun görünce, günün «Arife» olduğunu hatırladım.

Çocukların yeni esvap giymeleri ve arife günü el öperek bayram paralarını sağlama bağlamaları.. ve kahve müşterilerinin çoğundaki dalgın, düşünceli hali, o zaman anlıyabildim.

Hattâ ağabey de, «bayram tedariki»için şehre inmiş olmalıydı.

«Bayram tedariki» !.. Kafamın içinde, yeni bir pencere açılıvermişti. Hüsnü ağabey, bayrama, ne diye hazırlanıyordu. O, kendini küçük heveslere, saçma hırslara kaptıracak; ve göreneklere bağlı bir adam değildi. Etrafındakilerin zaaflarına müsamaha ile bakan bu ağırbaşlı insanın, bayramlarla, eğlencelerle pek alış verişi yoktu. O, herşeyi hoş görüyor, fakat hiçbir şeye fazla kapılmıyordu.

Onun, gözlerinden yaş gelinceye kadar, dalağı şişe sarsıla, katıla katıla değil, gülümseyi aşan bir kahkaha ile bile güldüğünü görmemiştim. Temizdi, lâkin süse düşkünlüğü yoktu. Sırtındaki elbisenin, beş altı senelik olduğu ve onu, temiz giyişiyle daha beş altı sene de giyilebileceği iddia edilebilirdi.

Hüsnü ağabey, evli miydi?.. Bu noktaya gelince, şaşkınlığım büsbütün arttı. Ben, bu dakikaya kadar Hüsnü ağabeyin evli ve aile sahibi olduğunu hiç düşünmemiştim; düşünmekliğim için de hiçbir sebep yoktu. Çünkü, Hüsnü ağabey, her halile, evliden ziyade, bekâra benziyordu. Onda, bekâr insanların kayıtsızlığı, azadeliği, avareliği vardı. Yalnız, arasıra çocukları okşarken gözlerinin sulandığını görmüştüm.

Evlilik, bekârlık başka; çocuk sevmek, yine başka... taundan kaçar gibi evlenmekten kaçan ne inatçı bekârlar biliyorum ki, çocuğa karşı zaafları vardı.

Hüsnü ağabey, iyi kalpli bir adamdı ve bütün iyi kalpli insanlar gibi, onun da çocuğu, bu zayıf mahlûku sevmesi pek tabii idi !

Evet, bunlar, Hüsnü ağabeyin bekâr olduğunu kabul ettikten sonra düşünülebilirdi. Hüsnü ağabey, bekâr olmayınca..

Burada duralıyordum. Hüsnü ağabeyin evli olması ihtimali, beni gittikçe şaşırtıyordu.

Yanımdaki masalarda konuşuyorlardı :

— Ben, bu bayram, kötüyüm.

— Benim halim de berbat... bizimkilerin derdi yetmiyormuş gibi, küçük hemşire de, kocasıyle kavga etmiş, bize damladı.

— Biz kirayı verdik, icare için geldiler mi?.. Vermezsem, bizim eşyalar haczedilecek.

Bayram üstü, dedik, bayram ertesiye bıraktık. Bayram ertesiye ne yapacağım?

— Bıktım bu su şirketinin tamirat mütemadiye taksitinden.. iki günde bir borular patlar, sular kesilir. Şirket, hiç şaşırmaz, bizden tamiratı mütemadiye parası alır. Geceden çamaşırları ıslatmışlar, bu sabah çamaşır yıkıyacaklardı. Sabahleyin baktım ki musluklarda bir damla sü yok. Meğer, bizden iki ev aşırı evin anaboruları tamir ediliyormuş... entipüften tamir edildiği için böyle patlıyor...

İleride, geride oturan küçük küçük gruplarda da, hep bunlara benzer şeyler konuşuluyordu.

Bazan masadan masaya şakalaşıyorlardı:

— Bu sene kaç kurban aldın?

— İki kilo pirzolalık alabilecek misin? diye sorsana...

◆

Yazan:

MAHMUD YESARİ

◆

— Ağlama, ağlama... sende vardır. İstifleri bozmak istimiyorsun da ondan...

— Bırak Allahını seversen... canım sıkılıyor benim. Senin keyfin yerinde galiba?

Şakalara, başka masalardan da karışanlar oluyordu:

— İstiflere dokunma, kızar.

— Eh, para ile imanın kimde olduğu bilinmez.

— Yok.. diyenden kork!

Bahçeye uzun boylu, kara yağız biri girdi; gözlerini kısarak etrafına bakındı, sonra aradığını bulmuş gibi yüzü ferahla aydınlanıverdi ve acele adımlarla yürüdü sağımdaki masaya yaklaştı; sarışın, çökük yüzlü ihtiyarın omuzuna elini koydu:

— Merhaba adaş!

İhtiyar sarışın adam, başını kaldırmıştı:

— Oo, merhaba canım...

Yanındaki boş iskemleyi gösteriyordu:

— Gel bakalım, otur... seni, hangi rüzgâr, buralara attı?

Kara yağız, uzun boylu adam, yüzünü ekşitti:

— Oturacak değilim.

— Peki, neye geldin?

— Kahveciyi göreceğim.

Sarışın, çökük yüzlü ihtiyar, gözlerini yarı kapadı:

— Hüsnü ağabey bu gün yok.

Kara yağız, çok sinirliydi:

— Hüsnü Kunt mu, Hüsnü ağabey mi, kimdir bu adam Allah aşkına?

İhtiyar, sakin sakin gülümsiyordu:

— Bu kahveyi işleten iyi bir adamcağızdır.

— Ne biçim kahveci bu; hiç işinin başında bulunmaz mı? Sabahleyin geldim, bir sersem çırak var, ağzında birşeyler geveledi, anlıyamadım. Hüsnü ağabey, bayramda kahveye gelmezmiş!

İhtiyar, başını eğerek tasdik etti:

— Gelmez!

Kara yağız, uzun boylu adam, boş iskemleyi hiddetle çekti, oturdu:

— Ama kibar kahveciniz var.

— Evet, çok kibar adamdır.

Kara yağız, büsbütün sinirlenmişti:

— Benimle alay mı ediyorsun?

İhtiyar, çok ciddi idi:

— Hüsnü ağabey, hakikaten kibardır.

Kara yağız, ihtiyarın sakinliğini görünce sinirleniyordu;

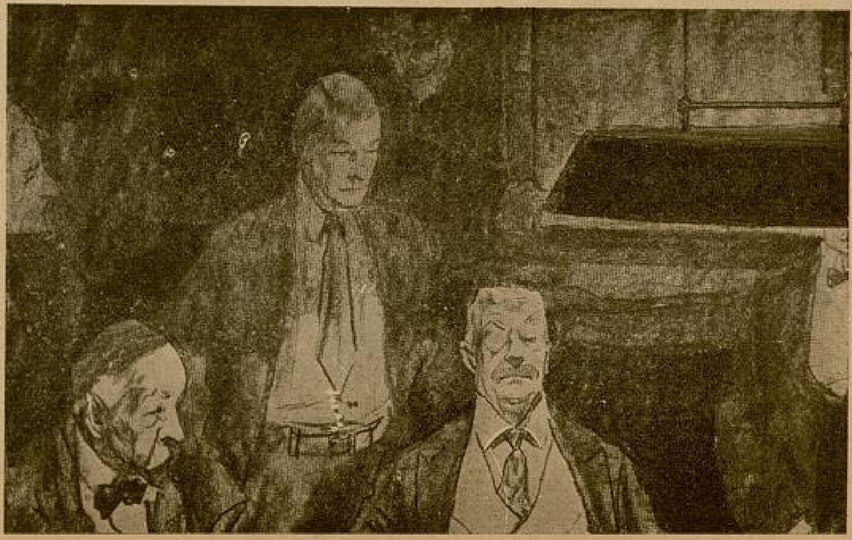

Kara yağız, fazla birşey söylemedi; ihtiyar da fazla birşey sormadı. Bir müddet sustular. Sarışın, çökük yüzlü ihtiyar, yavaşça ötekinin dizine dokundu:

— Bayram günü kahveye gelmediğine bakılırsa, zengince olmalı.

— Gönlü ganidir.

Uzun boylu, kara yağız adam, cebinden mendilini çıkardı, alnının terini sildi:

— Koskoca günüm ziyan oldu, gitti. Üste, yorulduğum da cabası...

Sarışın, çökük yüzlü ihtiyar, bir teviye gülümsiyordu:

— Buralara, bizi arayıp sormak için gelmediğin anlaşıldı... demek ki Hüsnü ağabeyi arıyorsun. Bu da âlâ, mükemmel... şimdi söyle bakalım, Hüsnü ağabeyle ne işin var? Onu, boşuna aramıyorsun ya!

— Bir dost angariyesi... bir emanet verdiler: «Kahveci Hüsnüye bırak, ona uğrayıp alacaklar!» dediler. Bir iş için bu tarafa gelmiştim. Sabahleyin kahveciyi aradım, yok. Şimdi de yok. Belâya bak ki emaneti veren ahbabı da tekrar ne zaman göreceğim, malûm değil.

— Neden?

— İzmire gitti.

— Bu emanet, para mı?

— Evet!..

— Çokca mı?

— Değil ama...

Kara yağız, fazla birşey söylemedi; ihtiyar da fazla birşey sormadı. Bir müddet sustular.

Sarışın, çökük yüzlü ihtiyar, yavaşça ötekinin dizine dokundu:

— Bir kahve iç, yorgunluk alırsın.

Uzun boylunun kara yağız yüzü buruşuk, asıktı:

— Bu adamı, ne zaman görebilirim?

— Hüsnü ağabeyi mi?

— Evet...

— Ancak bayram ertesi görebilirsin.

— Bayram ertesi, işimi gücümü bırakıp ta tekrar buralarda mı sürteyim?

— Vallahi, orası, senin bileceğin şey!

— Peki, bulmak kabil değil midir?

İhtiyar, bıyık altından gülüyordu:

— Bulunduğu yerde bulursun.

Kara yağız, alayı birden kavrıyamamıştı, ümitle başını doğrulttu:

— Nerede!

— Bilmem!

— Senin bu gün keyfin yerinde, görüyorum.

İhtiyarın sönük gözleri süzüldü, içten hıçkırığa benzeyen bir gülüşle güldü:

— Dertsiz adam var mı, adaş?

Kara yağız, boynunu büktü:

— Bilmem. İşin alayında gibisin de...

— Birader, darılma ama, başkalarının derdini de dert edinecek kadar dertsiz değilim.

Kara yağızın siniri, hiddeti yatışmış gibiydi:

— Demek ki kahveciyi bulamıyacağız. Evi nerede? Herhalde, bu civarda oturuyordur.

— Hayır!

— İşte bu fena.. uzaklarda mı?

— Bilmem!

Kara yağız, tekrar hiddetlenmeğe başlamıştı:

— Bu ne antika adammış be!.. Koskoca kahve işleten adamın ikametgâhı belli olmaz. Haydi siz sormazsınız, peki, polis de mi sormaz!. Bilmem olur mu?

İhtiyar, hiç sükûnetini bozmuyordu:

— Herkesin bir ikametgâhı resmîsi olduğu gibi, kahveci Hüsnü Kunt'un da bir ikametgâhı resmîsi vardır.

Elile tahta yapıyı gösterdi:

Kahveci Hüsnü Kunt'un ikametgâhı resmîsi budur.

Kara yağız, omuzlarını silkti:

— Burada mı yatıyor?

— İsterse, burada da yatabilir. Fakat hiçbir kimseye: «Burası, senin resmî ikametgâhındır; mutlaka burada yatacaksın!» denebilir mi? Herkes, keyfinin istediği yere gider de; yatar da, kalır da...

— Kahvecinin avukatıymışsın gibi konuşuyorsun.

— Doğruyu söylüyorum. Hüsnü ağabeyi, bu kahvenin sahibi olarak tanıyorum, ve herkes de benim gibi, öyle tanıyor.

— Peki, bu adamın asıl yeri yurdu belli değil mi?

— Akşamları kahveyi çırağa bırakır, caddeyi tutar. Artık nereye gider, nerede kalır, onu kimse bilmez.

(Arkası 24 üncü sayfada)

Fotoğraflar :
Foto Rekor

TÜRK TİYATROSUNUN ŞEKİSPERİ

MÜSAHİPZADE CELÂL

"Zabıta, Bir İslâm Kızının sahneye Çıkarılacağını Haber Alınca İşe Vaz'ıyet Etti. Zavallı Afife, Fahişe Vesikası Almak Zilletini Kabul Etti Ve Artist Oldu. Yoksa...,,

Metrûk bir ibadethane gibi, ufak bir dikkatsizlikle atılan sönmemiş bir sigara ateşile, her ân yanıp kül olmak ihtimalinin korkusunu taşıyan harap : "Tepebaşı Şehir Tiyatrosu,,nun derin sessizliği içinde, zaviyeleri bozulmuş merdivenlerinin gıcırtısını duya duya üst kata çıktım.

Yaz tatili münasebetile içinde kimseciklerin bulunmamasının hüznünü, her yeri birer soğuk damga gibi damgalıyan kalın toz tabakalarını, tavan ve köşelerinde örümcek ağlarını görünce, bu binanın tarihî kıymetini gözümde bir kat daha büyüttüm.

Asırdide İstanbulun, bugün bile halâ modern bir şehir tiyatrosu bulunmayışına sahip; müzeciliğin bu şehirde inkişafı için İstanbul belediyesinin, ankazlara da birer kıymet verdiği fikri, buna ilk aklıma gelen teslîyetkâr bir cevap oldu.

Kapısı açık loş bir odaya girdim. Burası, galiba, Şehir Tiyatrosunun kütüphanesi...

Bir yazıhanenin etrafında biribirlerile konuşmıyan üç kişi oturuyor. Kapının önünde durdum.

Gözlerim; folklörik ve teknik bakımdan mevcut tiyatro eserlerile, memleket hayatının kıymet ve hususiyetini tiyatromuza aksettiren ve Türk tiyatrosunun bir Vilyam Şekispiri olan Müsahip zade Celâli bu karanlıkta pek çabuk tanımıştı.

Elinde eski bir cilt kitabı tetkik ile meşgul bulunan üstadın, çok mu çok derin düşüncelere dalmış olan gözlerini bu kitaptan ayırdığım vakit o:

— Aman! ne iyi ettiniz de geldiniz. Elime böyle eski bir kitap geçti mi, onu okumadıktan sonra içim rahat etmiyor ve bir yere kalkıp gidemiyorum, dedi.

* * *

Okumakta olduğu kitabın sayfasını bitirmek istiyor. Bu sükût devresi içinde düşünmekten kendimi alamıyorum.

Eski İstanbulu, eski İstanbulluları, eski an'aneleri, eski âdet ve göreneklerі, yaşayışı, sarayı, konağı, kenar mahalleleri, düğünleri, sohbetleri, kına gecelerini, koltukları isim ve konuşuşlarile sahnemize aksettiren hep o değil midir?..

Ahmet Rasim gibi derin kavrayışlı bir ruhun mahsulüne yakın olan eserleri, hadise ve vakaları ne güzel ayırır ve canlandırarak tasvir eder.

Zamanın hayatını dekor ve kıyafetlerile sahnemize kahkahalarla, bazan acı kahkahalarla aksettiren o, bir renk ve bir ışık gibi her zaman tiyatro tarihimizde göze çarpacak başlıbaşına bir kıymettir.

Bütün varlığıyla tiyatroya bağlanan, yüzünde ihtiyarlığın fikir yorgunlukları bariz bir şekilde beliren üstad, kitabını kapadığı zaman, ışığı nikbinlik ve ümitle dolu gözlerinde sonsuz bir heyecan vardı :

— O vakitler romantizmin tesiri altında kalmadan nasıl oldu da tiyatro eseri yazmağa heves ettiniz?

Yerli tiyatromuza modern bir teknik ve sadece örf ve âdet eserleri yazmakla kalmıyan; Aynaroz Kadısı, Bir kavuk devrildi, Pazartesi - Perşenbe V. S. eserlerile eski devirlerin en kuvvetli hicvini yaşatan üstad, yılların örttüğü bu hatıralarını kısa bir düşünüşten sonra anlatmıya başladı:

— Pek küçüktüm. O vaktin yegâne eğlencesi olan Karagöz, Ortaoyunu ve Manakyan tiyatrosuna giderdim. Bunları seyretmek bende hastalık halini aldı.

İşte, bu meraktır ki beni piyes yazmağa teşvik etti. Fakat.. yıllarca bir satır yazmağa cesaret etmeden yalnız düşündüm.

Çünkü; Manakyan tiyatrosunda seyrettiğim ve elde ettiğim ölçüyü Karagöz ve Ortaoyununda göremiyordum. Üçü de birer temaşa eseriydi, ama, teknik bakımdan ayrılıyordu. Manakyan hakiki hayat sahnelerini gösteriyor, Karagöz ile Ortaoyunu da Türkçemizin söz oyunlarına; yani, nükte, cinas, kinaye, istiarelerine inhisar ediyordu.

Bu üç temaşa tarzından hakikî bir Türk tiyatrosu vücude getirebilmek düşüncesi beynimin içinden hiç çıkmıyordu.

Manakyan tiyatrosu Köprülüler piyesini muvaffakiyetle oynadıktan sonra cesaretim birdenbire arttı.

Dramatik mevzulardan ziyade, komik eserler yazmayı kendimce daha kolay buluyordum

Tarihte yaşamış eşhası sahneye çıkarmadan evvel, hayalimde yaşattığım tipleri yazmağa başladım.

Üç yüzü mütecaviz defa oynanmış İstanbul Efendisi, Macun hokkası, Yedekci, Kaşıkcılar, Atlases gibi şarkılı halk piyeslerim seyirciler tarafından pek beğeniliyordu.

Batıl itikatları, eski an'aneleri modern

Yazan :

Niyazi Acun

sahnenin teknik kolpo ve kiprokolalarile denemiş, muasır bir mizansenle eski yaşayış ve giyinme usullerini, selâmlık, harem hayatını olduğu gibi sahnemizde canlandırmış bu müellif; mevcut ak saçlarile, dökülmüş saçlarının çıplaklığını kapamak için saçlarını yana doğru taramış. Temaşa bakımından en büyük kıymet ve hususiyeti Karagöz, Meddah ve Ortaoyunu, sazendesi, hanendesi, çengisini modernize suretile sahneye koyup halka tanıtması şüphesiz ki büyük bir mesainin mahsulüdür.

Halk tiyatrosunun ve tiyatro tarihinin başında bulunan üstada, ilk tiyatro eserlerinin ne suretle oynandığını sorduğumda, mütebessim bir bakışla cevap verdi :

— Meşrutiyetten üç sene sonra -1911- Şehzadebaşında Ferah ve Millet tiyatrolarında temsiller veren İstanbul Operet heyeti, sırf benim eserlerimi oynamak için teşekkül etti.

Heyetin muzikasını Darüttalim heyeti idare ediyordu.

Sahne artistlerimizden Fransız mektebinden mezun ve yeni hukuku ikmâl etmiş Bay Sezai vardı. Burada sözümü kesiyorum. Bu adamın tiyatro merakı görülmemiş bir meslek aşkı idi. Ne yazık ki, bu aşk onu, mezara götürdü. Sezai: Granper; Cemal Sahir: Jonprömiye oynıyorlardı. Şükrü, Muammer, Hakkı Necip, İsmail Hakkı (şimdi âmâdır) Kaptanzade Ali Rıza, Novard, Agavni, Peruz, Hüseyin ve altı tane kadar da kadın figüranımız vardı.

Yukarıda isimlerini söylediğim bu idealist sanatkârlar, eserlerimi operet şeklinde dört sene kadar oynadılar.

İstanbul Operet heyeti dağıldıktan sonra bir yıl eserlerim oynanmadı.

Cumhuriyetin ilânından sonra Şehir tiyatrosu: (Fermanlı deli hazretleri) komedimle oyuna başlıyarak bütün eserlerimi temsil etti ve halen de temsil etmede.

— İlk yazdığınız eser?

— Köprülüler piyesidir. Celâl Esat ve Salâh Cimcozun yazdıkları Selim Salis piyesinden sonra Menakyan tiyatrosunda oynandı.

— Bu vakte kadar kaç eser yazdınız?

On ay sonra yetmiş yaşına girecek olan ihtiyar müellif:

— On sekiz eser yazdım; son defa matbuat müdüriyetine verdiğim (İtaat ilâmı) piyesimle on dokuz oldu, dedi.

— Yeni bir eser yazıyor musunuz?

— Evet, zamanımızın z ü b b e l erini canlandıran (Selma) adlı bir eser yazıyorum.

— Bu eserleriniz size bir servet temin etti mi?

Yüzünün ihtiyarlık çizgilerini derinleştiren acı bir kahkaha ile:

— Ne gezer... Değil bir servet temini, babadan kalan Üsküdarda bir viranem vardır, ki onu bile tamir etti-

recek parayı temin etmedi. Roman ve şiir okuyan o zamanki arkadaşlarım bana:

"Celâl, sen çıldırdın galiba? Tiyatrocularla bir oldun, roman ve şiir yaz da hem para kazan ve hem de genç kızların, gençkadınların gönlünde bir yer al!„ demişlerdi.

Hele eski Babıâli arkadaşlarım bana pek acırlardı. Bazısı göğüs geçirerek :

"C a n ı m, geçinmek dünyası değil mi, Pekâlâ ediyorsun, pekâlâ?!..„ diye benimle bu şekilde alay ederlerdi. Ve tabiîdir ki arkamdan: "Zavallı, oyuncuları oynatmak için bu yaştan sonra tiyatroculuğa başlamış!..„ diye de gülerlerdi.

— Tiyatrocularla teşriki mesai ediyor diye devrin taassubu başınıza işler açtı mı?

— Neler gelmedi başıma, işte, onlardan birisini hikâye edeyim :

Eserlerimin oynanmadığı bir sırada, Babıâli tercüme odasında cevazı istihdam kararile açıkta bulunuyordum. Üsküdar bandrol teşkilâtındaki münhale tayin oldum.

O sıralar piyes te yazmıyordum. Yalnız, işim olan bandrol memurluğunu ifa edebilmek için, bandrolsuz çakmak takibini yapıyordum.

Harbi Umumîde Kızılay menfaatına bir heyetin, benim (İstanbul Efendisi) piyesimi -haberim olmadan- Tepebaşı tiyatrosunda oynıyacağını gazeteler, duvar ve el ilânlarile ilân ediyorlar. Bu ilânlara benim ismim de yazılmış. Gözü açık bir memur, gazete ve duvar ilânlarını toplamış ve benim ticaretle iştigal ettiğimi İstanbul Defterdarlığına bu vesaik ile beni jurnal etmiş.

Üsküdar mutasarrıflığına havale edilen bu jurnal mevkii icraya konuyor; ve maaşım tevkif ediliyor. Derdimi bir türlü anlatamıyordum. Bu sefer Şurayı Devlete müracaat ediyorum. Şurayı Devlet: "âlelekser eser yazan zevatın memurlar olduğunu beyan ile, benim de eserlerimin sahneye konulmasının memurin için bir ticaret sayılamıyacağı„ diye bir karar veriyor. Üsküdar mutasarrıflığına tebliğ edilen kararın üçüncü ayından sonra ancak maaşımı alabildim.

(Arkası 24 üncü sayfada)

TAKILMIYAN PERDE

★

Rüzgâr çıkmıştı. Kuru ağaç dalları sallanıyor, çatırdılar, ulumayı andıran sesler, ay ışıklı mavi gecenin koynuna, karanlık bir sel gibi akıyordu.

Ayşe, pencereye yaklaştı. Yan köşkün lâmbaları yanmıştı. Pencerelerin perdelerini örtmemişler, odaların içi görünüyordu. Geniş camların ardında görünen genç kadın, kısa kollu bir elbise giymişti. Dışarının, ısırıcı soğuğundan, keskin ayazından habersiz dolaşıyordu.

Ayşe, onu, çıplak kollu elbisesile, üşümeden dolaşıyor gördükçe, daha çok üşüyor, omuzlarına örttüğü eski battaniye parçasına büründüğü halde titreyordu. Yan köşkün genç kadını, pencerenin önündeki koltuğa oturmuştu. Gülerek karşısında ayakta duran erkekle konuşuyor, arada bir dışarlara bakıyordu.

Onların bol ışıklı, sıcak, geniş odaları, Ayşeyi, büyülüyor, sarıyor, imrendiriyordu. Kendi evi tek odalıydı. Fakat, köşklerden birinin, bağ bekcileri için yapılan tek odalı kulübeyi bulunca-ya kadar, ne zorluklar, ne üzüntüler çekmişlerdi. Artık oda kirası vermiyecekler, üstelik, bağa, fidanlığa bekcilik edecekleri için beş lira aylık alacaklardı. Kocası dışarda çalışacak, rahatca yaşayabileceklerdi.

Bağ kulübesine sabah taşınmışlardı. Odanın iki penceresi, ocağı, ve kapı yanında musluk taşı, Şehir suyu vardı. Ayşe, eşyasını yerleştirirken, bu yuvasında rahat edeceğini anlıyordu. Ocakta yemeğini pişirecek, oracıkta bulaşığını yıkayacak, kabını kacağını ocağın üstündeki raflara yerleştirecekti.

Yatağını odanın bir köşesine sermişti. Paçavralardan, ve tanıdığı bayanlardan aldığı ipek çorap eskilerinden dokuttuğu kilimle taban tahtalarını kapamış, sandığını kapının yanına koymuştu. Ocağın iki tarafına yerleştirdiği şilteler, yastıklarla odanın düzeltilmemiş bir köşesi kalmamıştı. Yalnız, çift perdesi olmadığı için pencerenin biri açıktı..

. . . Ve Ayşe, bu perdesiz pencerenin önünde, içi sızlayarak, yan köşkün ışıklı pencerelerine bakıyordu.

Bağdan çalı çırpı toplıyarak yemeğini pişirmişti. Yemek sıcak küllerin üzerinde durduğu için soğumuyordu. Fakat Ayşe, ateşsiz odada üşüyordu.

Bağın tel duvarının ardından, ışıkları ay aydınlığında eriyen, havagazı lâmbaları yanmış, yol görünüyordu.

Artık oda kirası vermeyecekler: üstelik, bağa, fidanlığa bekçilik edecekleri için beş lira aylık alacaklardı

Ayşe, arasıra yola, sonra yine ışıklı pencerelere bakıyordu.

Birden, arkasındaki kapı açıldı.

— Ayşe!..

Genç kadın, kocasının sesile dönerek, sevinçle ona doğru koştu:

— Pencerede seni bekliyorum. Geldiğini görmedim...

— Arka yoldan geldim.

Erkek, karısını bağrına basarak, saçlarından doya doya öptü...

— Niye lâmbamızı yakmadın Ayşe?

Genç kadın, üzüntü dolu bir sesle cevap verdi:

— Penceremizin biri perdesiz!.. Yan köşkten görecekler! ben evimin içini kimseye göstermekten hiç, ama hiç hoşlanmam bilirsin...

— Hakkın var Ayşe!..

Erkek, perdesiz pencereye doğru yürüdü. Çamın önünde durdu:

— Bak onlarda perdelerini örtmemişler!

— Onlar, karşıda bizim olduğumuzu bilmiyorlar ki... Hem bilseler de, bizi adam yerine sayıp perdelerini örtmezler!.. Ama, bizim pencereyi ışıklı görünce: "bu fakirler acaba nasıl yaşıyorlar!, diye bakarlar. Bizim de rahatımız kaçar...

Erkek, düşünüyordu, mırıldandı:

— Penceremize bir perde alabilsek...

Ayşe, kocasının yanına sokulmuştu. Artık, yan köşkün pencerelerine bakmıyorlardı. Gözleri, ayın donuk, mavi ışığında görünen bağın, çıplak topraktan, birer şeytan eli gibi çıkan, yapraksız, kara kütüklerine dalmıştı.

Yemeği, odaya sızan ay aydınlığında yediler. Isınmak için biribirlerine sokularak yattılar.

***

Kış bastırmıştı. Bağın kütükleri karla örtülmüş, fidanların ince dalları durmadan yağan karın ağırlığıyle eğilmişlerdi.

Ayşe, kar başlamadan önce, kocasının, kuru bir ağacı keserek yaptığı odunları, kapının önündeki aralığa yığmış, ocakta ateş sönmeğe başlarken, yığının üstünden birkaç parça alarak, ocağa atıyor, ateş harlayarak tekrar yanıyordu.

Taş kulübenin, tek odacığını ocak ısıtıyordu.

Karı koca, gün ağarmadan yemeklerini yiyorlar, sonra ocağın yanındaki minderlere, karşılıklı oturarak konuşuyorlardı.

Kış, rahat, üzüntüsüz geçiyordu. Yal-

Yazan:
CAHİT UÇUK

Floryada:

Karı — Ne o, sende mi denize giriyorsun? Çapkın!.. Maksadın banyo almak değil, çıplak kadınlarla oynaşmaktır.

Koca — Ne münasebet karıcığım; ne münasebet!.. Bilâkis seni, o kabil yaratıklardan muhafaza için suya giriyorum!..

Doktorun muayenehanesinde:

Doktor — Emin olunuz bay! Kardeşinizin ehemmiyetli bir hastalığı yoktur. Verdiğim tertiple giderse daha kırk yıl yaşar!..

Yankesici — Kırk yıl mı? Sağ ol doktorcuğum, sağ ol!.. (Deyip doktoru kucaklarken, cüzdan sahip değiştirmiştir).

Zayıflama rejimi yapanlar:

Baba — Karıcığım!., Daha ne kadar zaman bu cehennem sıcağında böyle ter dökeceğiz.

Anne — Otuzar kilo vermemez için, her gün birer saat duracağımızı mütehassıs söylemedi mi?

Çocuk — Anneciğim benim kilom 17 gerisini nereden bulacağım?..

Bir şartla...

Daktilo — Nasıl sayın patronum, Paris sergisine beraberce gitmek için babamı kandırabilecek misiniz?

Patron — Çok ümitvarım..

Baba — (Patronla bir hayli konuşmadan sonra) Yalnız bir şartla muvafakat ediyorum; kızımı nasıl aldınızsa öyle getireceksiniz Bay!..

---

nız, pencereye perde alamamışlardı. Astıkları, üstü çiçekli, delikli, birkaç kâğıt perde dayanmamış, yırtılmış, Ayşeyi büsbütün üzmüştü. Odalarında lâmba yakamıyorlardı. Ocağın kenarında asılı duran teneke arkalıklı lâmba, sarı ışığıyle bir kere olsun odanın dört duvarını aydınlatmamış, perdesiz pencereden akarak bağa dökülmemişti.

Ayşe, ocaktaki kor ateşlerle ısınan odasında, perdesiz penceresinden yan köşkün ışıklı camlarına bakarken, üşümiyor... örpermiyordu.

Bir akşan, kocası keyfli, yüzü gülerek geldi:

— Gözümüz aydın olsun Ayşe..

Ayşe, merakla kocasına baktı:

— Hayır ola, ne var?

Erkek, sevgili bir sesle anlattı:

— Bahara, penceremize perde, sana entari, bana gömlek alabileceğiz...

— Sahi mi? Doğru söyle!..

— Bağlar budandıktan, fidanlar aşılandıktan sonra burada pek işim kalmıyacak. Bizim usta başı Hasan, söz verdi. Bir yapıda, bana iyi iş verecek. Cebimize iyi para girecek...

Ayşe, çocuk gibi sevinmişti. Perdesiz pencereye bakarak mırıldandı:

— O zaman odamızda lâmba yakabileceğiz!..

***

Karlar erimiş, güneş gökte parlıyor, toprak ılık güneş altında kuruyordu.

Ağaçlar, bağ kütükleri, asmalar budanmış, fidanlar aşılanmış, toprak bellenmişti. Bağ kütükleri, asmalar filiz veriyor; fidanlar, ağaçlar tomurcaklanıyordu.

Bahar gelmişti.

Ayşe, seviniyordu. Kocası yapıda çalışmağa başlıyacaktı. İşleri büsbütün yoluna girecek, keyifleri prüzsüz olacaktı.

***

Bir akşam erkek, evine her zamankinden geç, fakat her zamankinden keyifli döndü. Karısını uzun zaman kolları arasında sıktı:

— Ayşe bir hafta sonra çarşıya çıkabilir, istediklerini alırsın. Bu gün, sabah işe başladım... Biz hafta sonra ilk haftalığımı alacağım...

Genç kadın, gözlerini ıslatan bir sevinçle, kocasına sokuldu:

— Sağ ol kocacığım...

Yemekten sonra, ocak başında oturarak konuştular. İlk haftalığı aldıkları vakit, Ayşe çarşıya inecek, kocasına gömlek, kendine entarilik, pencerelerine perdelik basma alacaktı.

***

Aradan bir hafta geçmişti. Erkek evine eli boş döndü. Yüzü dertli, üzgündü. Karısı, onu, kırık, keyfsiz görünce, merakla sordu:

— Ne var Ahmet?

Erkek içini çekti:

— İşimiz aksi gitti Ayşe!

— Nasıl?..

— Usta başı bizim paraları vermedi.

— Neden?

Erkek, uzun uzun anlattı. Belki yapı duracak, amele beklediği parayı alamıyacaktı. Ayşe, ta yürekten üzülmüştü. Fakat, kocasına bunu göstermek istemiyordu.

— Ayşe, penceremiz yine perdesiz kalacak!..

Genç kadın, pencereye yürüdü. Camları açtı. Ay ışığı altında uyuyan geceye uzun uzun baktı. Birdenbire kesik bir sevinç çığlığıyle kocasına döndü:

— Ahmet gel!..

Erkek, karısına yaklaştı.

— Yan köşkten bizi göremiyecekler artık..

Erkek, şaşarak dışarlara baktı:

— Evet göremiyecekler!..

Günlerdenberi, küçük, fakat kendilerine çok büyük gelen dertleri içinde, etraflarına bakmayı unutan karı koca, baharın bir demet gibi açıldığının farkında olmamışlardı. Artık yan köşkün ışıkları görünmiyordu. Çünkü bahar, onların pencerelerine taze badem fidanlarının penbe, kokulu çiçeklerile bir perde asmıştı...

Muayyen bir mühlet muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ

90 TÜRK LİRASI

fiyat ile kabul ederiz.

Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala
Asmaaltında - Volta han No. 9

İstanbul

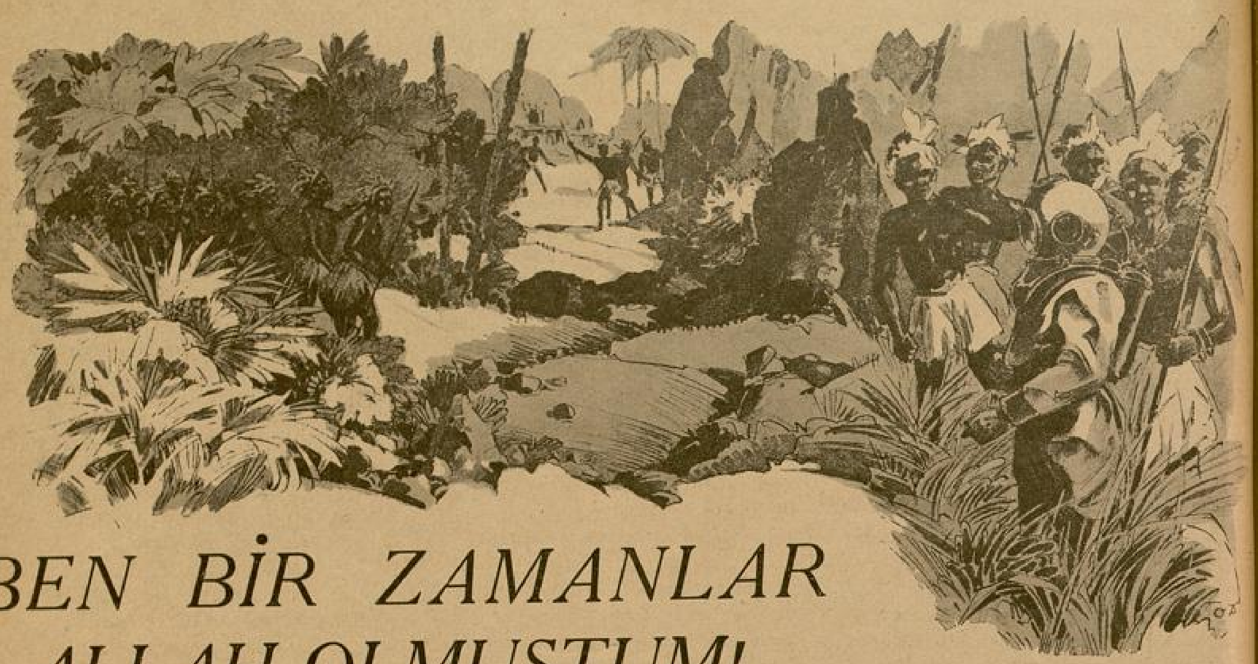

BEN BİR ZAMANLAR ALLAH OLMUŞTUM!..

H. G. WELS'in bir hikâyesinden kısmen mülhem

O yaz Sidneyde dehşetli bir sıcak vardı. Şehrin büyük kilisesi bile, bütün loşluğuna, rutubetine rağmen yanıyordu. Rahipler kolonyal şapkalarını taşıyamıyorlar, her gün birçok günahkârlar, rahiplerin sıcaktan pestil gibi gevşemeleri yüzünden günah çıkaramıyorlardı.

Ben, Sidney'ye geleli biraz olduğu halde Avustralya havası bana hiç dokunmamıştı. Şehrin garbindeki yalçın kayalıklar, sık ağaçlıklar, sert deniz rüzgârları, bana çocukluğumdanberi tahayyül edip durduğum manzarayı, havayı ve hattâ güzelliği kolayca vermişti. Artık buradan ayrılmak istemiyordum. Daha içlere, kudurmuş parsların kükrediği Avustralya ormanlarına, Yamyam memleketlerine girmek istiyordum. Bu tasavvur, düşünürken bile beni heyecana boğuyordu.

Genç bir rahiptim. Hayatta hiçbir büyük arzum yoktu. Allaha karşı sarsılmaz bir imanım vardı. Ailemin taassubu, iredemin maneviyata düşkünlüğü, beni senelerce, duvarlarından sular sızan manastırlara kapamıştı. Nihayet Allahın, insanları doğru yola götüren sevgili bir kulu olmuştum. Elimin bir hareketi ile günahkârları söyletecek, dudağımın ufak bir kıpırdanışıyle asî mahlûkları Cenabı Rabbülâlemine yaklaştıracaktım. Bu, benim için az bir saadet miydi? Kadın, gönlümde yer almamıştı. Çocukluğumda Gloucester'deki çiftliğimize, sarı bukleli, yuvarlak omuzlu bir genç kız gelmişti. Ben büyük avluda kazları kovalıyordum. Nasıl oldu, bilmiyorum; genç kız beni yakaladı, başımı, o yuvarlak ve sert göğsüne bastırarak sıktı.

Bu, az yumuşak ve sıcak göğsün kokusu, bazı yaz akşamlarında bütün tazeliği ile burnuma çarpar da, bir suç, bir günah işlemiş gibi kıpkırmızı kesilir, haç çıkarırım.

Evet, benim Allahtan başka düşündüğüm, Allahtan başka sevdiğim yoktu. Ebebî saadetin ancak Allaha inanışla kaim olduğuna, iyiliğin, sevginin, refahın, dünyada her iyi şeyin Allaha sadakatle elde edileceğine büyük bir teslimiyetle inanırdım. Vahşî ve iptidaî insanlar için bu, bir haktı. Bir dilsiz nasıl istediğini söyliyemezse, onlar da, o siyah derili vahşi insanlar da Allahi istediklerini, aradıklarını, bulmağa çalıştıklarını anlatamazlar. Allah, onlar için meçhul bir âlemdir. Bu âlemmin büyüklüğünü tanıtmak, benim gibi genç bir misyoner için ne büyük bir saadet olacaktı.

***

Bir yaz sabahı Germadek adalarına doğru yola çıktık. Yanımda dört tane zenci rahip vardı. Vapur limandan ayrılırken, baş rahip tekrar kulağıma iğildi :

— Oğlum Frank Şov, dedi. Gittiğiniz yerin nasıl bir yer olduğunu bilmiyor musunuz? Şimdiye kadar orada hiçbir rahip mukaddes vazifesini yapamamıştır, sahile çıkar çıkmaz insan yiyen «Van Van» lar tarafından öldürülmüştür. Bir Van Van, bir kurt kadar vahşîdir. Cenabı Hakkı, onun mürşitlerini tanımazlar. Şimdiye kadar oraya giren hiçbir medenî insan geri dönmemiştir.

— Biliyorum muhterem peder, dedim. Herşeyi biliyorum, hattâ zavallı meslekdaşlarımızın ne şekilde parçalandıklarını, yakıldıklarını, yenildiklerini de biliyorum. Fakat emin olunuz ki, ben bu vahşî insanları kuzu gibi yola getireceğim.

İhtiyar adam omuzumu sıvazlıyarak ellerini gökyüzüne kaldırdı :

— Allah muinin olsun evlâdım, sen Cenabı Rabbülâleminin sevgili kulusun!.. dedi.

***

Küçük vapurumuz iki gün iki gece durmadan yol aldı. Kaptan bu teşebbüsten ziyadesiyle ümitsizdi :

— Adada elmas madeni varmış, Yamyamlar bu elmasları parça parça boyunlarına asıyorlarmış! diyorsunuz. Fakat ben de Van Vanlar için çok şeyler duydum. İmkânı yok sizi içeriye sokmazlar. Canınıza yazık olacaktır, diyordu.

Söz aramızda, bu Germadek, adaları Avam kamarasında bile bir hayli münakaşa edilmiş, hükümet adalardaki elmasları, kan dökmeden, tek bir askerin bile burnu kanamadan elde etmek için bu işi misyonerlere havale etmiş. Bu son defa eğer yine muvaffak olunamazsa, Britanya harp gemileri bir gün Germadek adaları önlerine dayanacakmış.

Fakat ben kendimden eminim. Düşündüğüm ve bulduğum usul ile Van Vanlar mutlak surette beni nezaketle karşılıyacak

Yazan:

RAGIP ŞEVKİ

lar, bir gün içinde Allaha inanıp tapacaklardı.

***

Bir gece yarısı Germadek adaları önüne geldik. Kaptan sabırsızlanıyor, ellerindeki silâhlarla güvertede gezinen tayfaları işaret ederek :

— Van Vanlar gemiye hücum ederlerse halimiz haraptır. Müthiş bir meharetle ok attıklarını söylüyorlar. İçimizden birkaçının kurban gitmesini istemem!. diyordu.

Tam solumuza düşen büyük adada galiba şenlik vardı. Tok tok davul ve boğuk insan sesleri geliyor, ağaçlıklar arasında meşaleler yanıp sönüyordu.

Sabaha karşı zenci rahiplere seslendim. Güvertenin bir köşesinde duran büyük sandığı açtım. Bir dalgıç elbisesiyle, makinesini çıkarttım. Dalgıç elbisesini rahipler üzerime giydirdiler, başlığını kapadılar. Lâstik bir torba içerisine bir şişe rum, bir somun ekmek, altın kaplı incilimi ve elektrik fenerimi koydum. Ortalık hafif hafif aydınlanırken, merdivenlerden denize doğru inmeğe başladım. Kaptan elleriyle garip hareketler yapıyor, duyamadığım, tahmin ettiğim şeyler söylüyordu :

— Sana akıl ermez ama, Van Vanlar şeytandan bile korkmazlar be kuzum!..

Artık denizin dibine doğru iniyordum. Açık yeşil yosunlar ayaklarım dibinde sallanıyor, renkli balıklar etrafımda geziniyorlardı. Nihayet ayaklarım dibe değdi ve bir elimde sivri bir bıçak, ötekinde makinenin ipi yürümeğe başladım. Ayağımdaki ağırlıklar beni yormağa başlamıştı. Bastığım yerler bazan çöküveriyor, kendimi güç kurtarıyordum. Nihayet yol bir aralık çakıllaştı, deniz açıldı ve dik bir yokuş başladı.

***

Birdenbire suyun yüzüne çıkmıştım. Sabahın hafif aydınlığında ada sahili ince bir dumanla uzanıyordu. Yer yer küçük toprak ve taş tepeleri, geniş yapraklı ağaçlar, çalılıklar, çukurlar göze batıyordu.

Yürüye yürüye sahile ayak basar basmaz, dalgıç elbisemin tas kafasındaki pencereyi açtım ve sesimin bütün kuvvetile :

— Mota ta Cima Sato!.. Mota ta Cima Sato!.. diye haykırdım. İçeriden, ağaçlıklar arasından davul ve boğuk insan sesleri devam ediyor, meşaleler sağdan sola kaçışıyordu.

Ben yolda Van Vanların konuştukları lisan üzerinde birçok şeyler öğrenmiştim. Bu sayede ilk cümleyi :

«Evlâtlarım, Allahınıza koşunuz!» cümlesini haykırmıştım. Fakat sesim boğuk gürültüler arasında ezilmiş, işitilmemişti. On beş adım kadar daha ileri gittikten sonra elektrik fenerimi çıkardım ve yaktım.

— Mota ta cimo Sato!.. Mota ta cimo Sato!..

Diye haykırdım.

Birdenbire ilerideki tümsekte bir gölge belirdi. Elektrik fenerimin altında kuzguni siyah derisi ışıl ışıl yandı ve boğuk, keskin bir çığlık koptu: Yamyam içeriye, köye doğru kaçıyordu.

Aradan henüz bir dakika geçmeden ağaçlıklar, taş ve toprak tepecikleri arasında gittikçe kalabalıklaşan insan vücutları belirmeğe başlamıştı.

Artık içerideki davul sesleri durmuş, bütün gürültüler kesilmişti. Van Vanlar ellerindeki mızraklariyle etrafımı sarıyorlar, hayret, hayraniyet, şaşkınlık ifade eden gözlerle bana bakıyorlardı.

İçim titriyordu. Korkuyordum. Her ân bu kuzguni derili vahşî heriflerden birinin üzerime atılmasını bekliyordum.

Birdenbire içlerinden en uzun boylusu homurdanır gibi birşeyler söyledi. Elimi göğe kaldırdım ve ezberlediğim cümlelerden birini daha söyledim :

— Sato bibako keno lelo [1] !..

Sonra elektrik fenerini yüzüme doğru tutarak yaktım. Işığı yavaş yavaş bütün vahşîlerin üzerinde gezdirmeğe başladım. Hepsi de derin bir şaşkınlık, korku, aciz, inkiyat ve endişe içinde bana bakıyorlar, siyah ve parlak gözleri mebhut ve sabit duruyordu.

Allahım, bu mahlûklar, bu sabahın ince ışıkları altında bir hayvan sürüsü gibi duran mahlûklar insan mıydı?. Onları sen mutlaka bir hayvan sürüsü halinde yarattın. O halde sana ihtiyaçları olacak mı sanıyorsun yarabbim?..

Önümde sanki insan şekline girmiş korkunç siyah kayalar vardı. Hepsi de kıpırdamadan duruyorlardı. Ben bu teslimiyeti kaybetmemek için daha dik, daha sert bir sesle bağırdım:

— Sato bibako keno lelo!..

En önde bulunan iriyarı vahşi, elindeki mızrağı fırlatarak yere kapandı. Ve onu bütün vahşiler takip etti. Artık kurtulmuştum. Zafer tamamdı.

Germadek adalarının elmasları Britanyanın olacaktı. Gemiye merbut ipi çözdüm ve yavaş yavaş köye doğru yürüdüm.

Vahşiler arkamdan iki kat geliyorlar, hep aynı kelimeyi, derin bir korku içinde homurdanıyorlardı :

— Sato!. Sato!.. Sato!..

***

Köyde iki gün içinde Van Vanlara sözsüz vaızlar verdim. Allahın büyüklüğünü el yardımiyle, gazabını ağız, ayak gürültüleriyle anlattım.

(Arkası 21 inci sayfada)

[1] Ben sizin Allahınızım, bana secde ediniz!.

Van Vanlar ellerindeki mızraklarla etrafımı sarıyorlar.. Hayret, hayraniyet, şaşkınlık ifade eden....

HAVANANIN ÜÇ MİL AÇIKLARINDA

Çeviren :

NAZMİ ATASOY

Fırtına başladığı zaman "Sellingworth„ Havana limanının üç mil açıklarında idi. Fakat fırtınanın şiddetinden bir türlü limandan içeri giremiyordu. Vapurun ötesine berisine güçbelâ tutunabilen kuşları bile rüzgâr yerlerinden atıp suya çarpıyor, ve zavallılar hemen ölüyorlardı. » Şalk Zurito müddeti ömründe böyle bir fırtına görmemişti.

Bu sabah vapurun yüzme havuzundaki suyunu, müstahdemin herhangi bir sebepten, belki de fırtınanın verdiği sersemlikten olacak, çok sıcak yapmışlardı. Buhar dumanları arasında havuzun suyu bir taraftan diğer tarafa çarpıyor ve dışarda, rüzgârın uğultusu ve vapura çarpan dağ gibi dalgaların gürültüsü duyuluyordu.

Bu fırtınalı günde bu havuzda bulunmak ne kadar garip oluyordu. Fırtına ile sallanan geminin harekâtına uyan havuzun suyu, insanı istediği gibi oynatıyordu. Zurito kendisini Lemmen diye takdim eden ve bu çırpıntılı çok sıcak su ile demindenberi mücadele eden adama bakıyordu. En sonunda mücadeleden vazgeçen adam, ağır ve şişman vücudile, adeleleri gerilmiş titriyerek yukarı tırmanmağa ve basamakları birer birer çıkmağa başladı. Yukarda satrançlı büyük mantosuna sarılmağa çalışarak :

— Ne güzel değil mi? diye kendisine bağıran Lemmene, sert bir yumruk gibi yüzüne çarpan bir dalgadan Zurito cevap veremedi. Simdi o da boğazına kaçan suları çıkarmağa ve iki defa elinden kaçırdığı merdiveni tutmağa çalışıyordu. Yukarıda merdivenin sahınlığında bacaklarını gerip ellerini duvara dayıyarak zorla tutunmağa çalışan Lemmen bağırdı.

— Cehennemden bir nümune!.. ·zaten bu müthiş gürültü arasında ancak bağırmakla sesini işittirebiliyordu·. Bu cehennemin ortasında yalnız olmak ne fena, bari, karım yanımda olsaydı?.

Şalk Zurito gülerek yarı müstehzi:

— Julyana değil mi?.. diye bağırdı.

Bütün seyahatlari esnasında her sabah yüzme havuzunda, ve her akşam da barda Lemmen ona kendi karısından bahsediyordu. Onun anlattıklarına göre hüküm vermek lâzım gelirse, karısı her cihetten mükemmel ve eşi bulunmaz bir kadındı. İsmi Julyana olmasaydı, Zurito hiçbir zaman onun gevezeliklerini bu kadar müddet saburane dinlemiyecekti. Lemmen kendi kendisine «Julyan ismi bile güzel değil mi?» diye bağırıyordu. Zurito, sallantıdan güç hal ile ayakta durabilmek için sarfettiği gayretten yorularak terlemeğe başlayan Lemmene baktı :

— "Evet„ diye tasdik etti. O şimdi hayalinde, kendi tanıdığı ve belki de bu fırtına olmasaydı çoktan karşı karşıya oturup sesini duyacağı, ve güzel ağzında gezen tebessümlerini göreceği başka bir Julyanayı düşünüyordu.

Nevyorktan hareket edecekleri günün sabahı Zurito ondan şu mealde bir radyo telgrafı almıştı "Elbette gelebilirsin, fakat hiç birşeye hayret etme ve beni affet„. Bu acaip telgraf, onu hülyalar içinde bırakıyor ve birçok ihtimallerle onu üzüyordu. Bir senedenberi ondan hiçbir haber alamamıştı. Yalnız son zamanlarda Havanada olduğunu öğrenmişti. Bir senede çok şeyler olabilirdi. Zurito, ondan uzak yaşadığı bu müddet zarfında kendini pek yalnız hissediyordu.

— Biliyor musunuz, en garibi onun hiçbir zaman gerek ruhan ve gerek cismen hiç değişmeyip ayni halde kalmasıdır. "Ah, fakat ben de deliyim. Sevgilisini metheden bir mektep çocuğu gibi söylediklerimin hakikat olduğunu isbat etmeden sizin başınızı ağrıtıyorum. Bende onun resimleri var, size göstereyim mi? Sizi bir viski içmeğe davet edebilir miyim? Garson, biraz sandoviç, sucuk, ve salatalık da getirsin, olmaz mı?.. O, şimdi yüzündeki terleri silmek için tutunduğu yeri bıraktığından, iki tarafa sallanıyor ve ayakta güç durabiliyordu.

Bu fırtınalı havada cimnastik yapmaktan, veya kamarada yalnız kalıp düşünmekten ise, Lemmenin teklifini kabul etmek daha muafıktı. Zurito «pekâlâ gidelim» dedi.

Ayni zamanda Lemmen muvazenesini kaybettiğinden yere yuvarlandı. Zurito da, ona yardım etmek için, istinat ettiği yeri bıraktığından onun üzerine düştü, kolları ve ayakları biribirine karıştı. Zurito omuzunun müthiş bir surette sıkıldığını hissetti. Eğer bu tazyik boğazına tesadüf etmiş olsaydı muhakkak çoktan boğulurdu. Lemmen :

— Affedersiniz Bayım, sizin omuzunuzdan yakaladım, diye bağırdı.

— Evet, zarar yok.

— Halbuki ben merdivene tutunmak istiyordum.

— Zarar yok canım.

— Vay hınzır şeytan, ayağınızla benim karnımın üzerine bastınız.

— Affedersiniz Bayım!

Şimdi ödeşmişlerdi.

Güçbelâ her ikisi de ayağa kalkabildiler. Ve Lemmenin dairesine gittiler. Zurito salonda beklerken Lemmen de yanındaki yatak odasında elbiselerini değiştiriyordu. Garson, ısmarlanan şeyleri kapakları lâstikten yapılmış ufak aleminyüm kaplarda getirip hususî yerlerine yerleştirdi. Lemmen, boğazına kadar kapalı ufak büyük birçok cepleri olan kahverenkli garip bir elbise giymiş olduğu halde salona avdet etmişti. Esmer etli yüzü ve beyaz saçlarile bu elbise onu pek esrarengiz gösteriyordu. Şimdi onlar oturmuşlar ve muvazeneyi temin için bin türlü ihtiyat göstererek biribiri arkasına sandoviç ve viskileri yuvarlıyorlar ve işittirmek için de biribirinin kulaklarına bağırıyorlardı.

Bokscu Zurito, Lemmenden hoşlanıyordu. Fakat daima karısı Julyanadan bahsetmesi onu sinirlendiriyordu. Lemmen beyaz ve donuk saçları ve öne doğru eğilmiş vücudile Amerikalı bir milyonere; ve kurnaz yüzüyle çekirdekten yetişme bir tüccara benziyordu. Yaramaz bir çocuğun gözleri gibi gözleri vardı.

Zurito salonun nihayetinde bir nişan tahtası gördü, Lemmen gülerek bir tabanca çıkardı ve beş defa ateş etti. Dehşetli yalpa ve salıntıya rağmen dördünde tam isabet vardı. Lemmen tabancayı bir tarafa koydu ve açık sarı renkte domuz derisinden yapılmış bir el çantasından beyzî ve süslü bir mahfaza çıkarıp açtı. İçindeki iki resimden sağdakinde büyük bir florantina şapka altında, dantelâdan yapılmış yazlık bir elbise ve ciddi bir çehre ile Julyana gözüküyordu. Soldakinde: Julyananın ufak bir motorbotta elleri bliende ve ayakta deniz kıyafetile alınmış, güneşten yanmış esmer yüzüne pek yakışan beyaz dişlerini gösteren mütebessim ufak bir resmi vardı.

Zurito bu iki resmi de tanıyordu. Çünkü ikisini de kendi almıştı. Bu resimlerin birer kopyaları da kamarasındaki yazı masasının gözünde duruyordu. O, her akşam bunları seyrediyor, bir senedenberi her akşam bakıyordu. Bu, onun için bir ibadet hükmüne girmişti, birdenbire ruhunun derinliklerinden bir fırtına koptu. Kendine bile yabancı ge-

len korkunç bir sesle "Julyanavan Derkay„ diye bağırdı.

— Onu tanıyor musunuz?

— Evet.

— Nasıl tanıdınız.

— Siz Julyana ile evlenmeden evvel o, benimle hemen hemen nişanlı gibi idi.

Lemmen seri ve sert bir sesle:

— O halde emrinize âmadeyim, diye bağırdı.

Duello edeceklerdi, Zurito bir ân için onu öldürmek hissine kapıldı. Fakat o, bir bokuscu terbiyesi almıştı. Böyle hislere kapılamazdı. Lemmenin yüzüne baktığı zaman teklifinin pek ciddî olduğunu derhal anladı.

— Onu halâ seviyor musunuz?

— Evet.

— Peki öyle ise herşey anlaşıldı. Ben tabancayı teklif ediyorum.

Bu salonun genişliği kâfi.

Bu, delicesine bir teklif idi. Lemmen masanın üzerinde duran bir çekmeceyi açarak eski biçimde ve oldukca büyük çapta toplu bir rövelver çıkardı. Bu rövelverle bir öküz bile öldürülebilirdi. Lemmen elile çekmecenin içindeki diğer bir rövelveri işaret ederek:

— Buyurun, dedi. Ve Zuritonun rövelveri amasını beklemiyerek, geniş ve emin adımlarla salonun diğer ucuna gitti. Bu kadar sallantıya rağmen ilk defa olarak muvazenesini kaybeder gibi olduysa da derhal kendini topladı. «Pek âlâ, sen bana böyle yaptıktan sonra!» diye düşünen Zurito ağır, ve kullanması güç olan diğer rövelveri alarak arkasını duvara dayadı, ve sol elile kapının tokmağını tuttu.

Lemmenin bütün hareketleri, sanki böyle bir duelloyu hergün yapıyormuş gibi kısa ve hesaplı idi. Seri bir hareketle Zuritonun ayaklarına doğru madenî bir para atarak "dikkat, rakam" diye bağırdı. Fakat bilememişti, ilk ateş hakkı Zuritoda idi. O, rövelveri kaldırdı, keşke bu bir fena rüya olsaydı, diye düşünüyordu, ancak bu, şüphe götürmiyen bir hakikat olduğu için, bütün dikkat ve gayretini toplıyarak onu öldürmeğe çalışacaktı. Hayalinde Lemmenle Julyananın nasıl seviştiklerini tecessüm ettirerek Lemmenin tam kalbine nişan aldı.

Lemmen:

— Cesaretlisiniz, diye bağırdı ve hayatınızı tehlikeye koyuyorsunuz, fakat bana isabet ettiremiyeceksiniz, ben size nasıl mahir bir nişancı olduğumu isbat ettim. Size son bir teklifim var. Bana artık Julyanayı sevmediğinizi söyleyiniz, benim için mesele kalmaz, diye ilâve etti.

— Sizi şeytan alsın, onu yaşadığım müddetçe seveceğim..

— Geri kalan ömrünüzün çok devam etmiyeceğini zannediyorum.

Zurito sağ elinin parmağile tetiği çeker çekmez çıkan hafif ve madenî sedayı müteakip ortalığı kaplıyan derin bir sükûttan o kadar ürktü ki, belki pek yakında ânî patlıyan şiddetli bir gökgürültüsünden bu kadar korkmazdı.

Fırtına başladığı zaman "Sellingworth„ Havana limanının üç mil açıklarında idi.

— Teşekkür ederim, bu kadar kâfi diye bağıran Lemmen kendi rövelverini aşağıya indirdi - bunlar zaten dolu değildi - bir kadeh daha içelim mi?

— Bu gün sizin lâtifelerinize tahammül edecek bir halde değilim, diyen Zurito salonu terketti.

Bu gece pek fena geçti, fakat sabaha doğru fırtına birdenbire durdu. Saat onda "Sellingworth„ Havana limanına girerek rıhtıma doğru ilerilemeğe başladı. Rıhtımda büyük bir kalabalık vapuru bekliyordu. Bu kalabalığın arasında Zurito, elini sallayan Julyanayı tanıdı. Birdenbire aklına birşey gelerek arkasına döndü, Lemmen arkasında idi. O halde Julyana kendisine değil Lemmene elini sallıyordu. Oradan ayrılarak gitmek istiyen Zuritoyu Lemmen, kolundan tutarak "biraz sabır!" dedi. Hollandalının ne demek istediği Zuritoya anlaşılmaz bir muamma gibi geldi. Rıhtımla vapurun arasındaki mesafe gittikce daralıyordu. Ve nihayet vapur rıhtıma yanaştı, Julyana Zuritoya doğru ilerileyerek, sağ elile elini tuttu ve sol elini omuzuna koyarak başını yukarıya kaldırdı, şimdi onun ağzı pek yakın idi. Cildinin lâtif kokusu onu mestediyordu. Zurito, bu kadar yakınına gelen bu tatlı dudaklardan öpmeği ne kadar özliyordu, fakat artık herşey bitmişti, unutmak lâzımdı. Hem nasıl oluyordu da Julyana kocasının muvacehesinde kendisini böyle karşılayordu. Bu sırada Lemmen de yanlarına gelerek kendisini takdim etti: "Van der Kay"!!!

Julyan:

— Şalk bana darılma, bunun için zaten sana telgrafla rica etmiştim, rica ederim babama da darılma, onun kendine mahsus usulleri olduğunu sana anlatmıştım. Babam, birisinin parama tamaen benimle evlenmesini istemiyor; diyerek başını öne eğdi ve «O, benim sevildiğimi istiyor» diye ilâve etti:

Zurito boynuna yün bir atkı sarmağa çalışan Van der Kaya bakarak «seviliyor, değil mi?„ diye sordu. Hollandalı cevap verdi:

— Evet, bu delikanlı benim beşte dört tam bir isabetle nişancılıktaki maharetimi gördüğü halde yine korkmadan tabancamın karşısına geçti.

Hiç korkmadan tabancasını kullandı....

Ona bu büyük cesareti.. Bu hayatını istihkar kudretini yalnız derin bir aşk, hakikî bir aşk verebilir!..

Cidden sevmiyen bir adamda bu hasletler olamaz. Tereddüt etmeyiniz o sizi gerçekten seviyor...

Julyana mesud gülüyordu.

İzmir Kız Lisesinde

Yazan: Rıza Uygunlar

Necmeddin Halil

İzmir Kız Lisesi binasının uzaktan görünüşü

Mekteb hakkında konuşalım; bu daha iyi....

Okumak..

İşte son zamanlarda herkesi alâkadar eden biricik kelime..

Daha dünkü insanların bu kelimeden uzaklaşışları ile, bugünkü merbutiyet arasındaki zıddiyeti düşündükçe: Milletimizin bu işide ne derece başardığını takdir etmekten uzak kalmıyorum. Şimdi doğan bir çocuk; bu kelime için büyütülüyor; büyüyen bir çocuk ta bunun için yaşıyor.

Yine düne kadar; boş olan mektep binalarının, bugün çift tedrisatla bile ihtiyaca cevap verememesi; Maarif Vekâletimizi günden güne büyük bir sıkıntıya sevkediyor. Bu sene İzmirde açılan iki lise ile, sayısı her sene biraz daha fazlalaşan kız talebelerimizin ne âlemde olduklarını görmek; ve kıymetli direktörün bu mevzu uzerindeki fikirlerinin neler olduğunu öğrenmek için; Karataşta eski Muallim okulunun binasına doğru gidiyorum.

Okulun dolambaçlı merdivenlerinden çıkarken; bir ses bize hitab ediyordu.

— Bay! bay ne istediniz?.

— Direktör Bay Necmettin Halili görmek; bir gazeteci...

— İçeridedir buyurun; yalnız bizimde bir pozumuzu çekmeği esirgemeyin.

Tepeye kurulan binaya vasıl olunca; bahçede gezinen talebelerin arasından geçiyoruz. Güneş ziyaları altında parlıyan temiz mermer merdivenleri ayaklarımızın tozlarile kirleterek içeri giriyoruz.

Biraz sonra okulun kıymetli direktörü Necmettin Halille karşı karşıya idik. Kendisine, kızların okuması ve bilhassa umumun okumaya ehemmiyet vermesi hakkında fikirlerini sorunca:

Arkası kesilmeyen ve parmakları arasında hiç eksik olmıyan, sığarasından bir nefes daha çekip bıraktıktan sonra:

— Okumak, dedi hakikaten zevkli bir şeydir. Bizim çocukluk zamanımız

Talebelerden bir grup

Fransızca muallimi ile birkaç talebe

Talebeden başka bir grup

Talebeden bir grup lisenin bahçesinde

da: Bu kelimenin mahiyeti anlaşılmamış; ve okuma ehemmiyetli telâkki edilmemişti. Bilhassa bugün artık kızlarımızın okumaları pek tabiî görülmelidir. Onları artık erkeklerden farklı görmek en büyük bir hatadır.

Parmaklarını yakmak üzere olan sıgarasından bir duman daha çektikten ve başka birini yaktıktan sonra devam etti :

— Düne kadar kız ve kadın evin malı idi, onun bir erkek gibi çalışması günah addedilirdi. O günler geçti şimdi. Hâlâ bu fikirde olanlar varsa eğer, cemiyet te onlara yer yok demektir.

— Edebiyat muallimisiniz, tabiî neşriyatınız da var. O halde şu ânda başka bir meslekte mi; yazıcılıkta mı olmak isterdiniz, yoksa muallimlikte mi?

— Mukllimlikte; dedi. Zaten neşrettiğim eserlerimin hiç biri beni tatmin etmemiş; ve edebiyat sahasına bu cihetten yardımda bulunmuş değilim. Bilhassa son zamanlarda müdürlükte bulunmam, benim bu işle tamamen alâkamı kesmemi icabettirmiştir. Esasen talebelerimle yaptığım edebiyat derslerinde münakaşalarla, bu zevkimi tatmin etmiş oluyorum.

— Şimdiye kadar neşrettiğiniz eserleri, ve onlardan en çok hangisini beyendinizi söyler misiniz?

Main şeklindeki tablada bir sığara enkazı daha beliriyor, ikinci bir yenisi parmaklar arasında görülüyor.

— Neşrettiğim eserler pek azdır. Meselâ eski harflerle 1927 de (Çakıl taşları) ve yeni harflerle 1932 de (Bir yudum daha) adlı şiir kitaplarımla; şurada burada çıkan nesir ve şiirlerimden başka bir de: Vakit gazetesinde (İşleyen yara) adlı romanım çıkmıştır. Fakat yukarıda da söylediğim gibi bunların hiç birisi beni tatmin etmemiştir. Halihazırda yazılmış eserlerim varsa da, bunları neşretmek veya bastırmak arzusunda değilim. Zaten buna vakıt ta müsait degil.

— Kızlarınızda en ziyade hangi şubeye meyil vardır.

— Edebiyata.. Bugünkü mevcut 34 dür. Mamafih fen şubesini teşkil eden 16 talebemizin çalışması; erkeklere nazaran kızların lehinedir.

— Tabiî, diyecektim, onlar kıskanç olurlar.. Bilhassa imtihan günleri etrafa bir kelime dahi sıçratmak istemezler; halbuki erkekler öyle mi ya?.. o imtihana kadar verilen bahsi iki kısma bölüp bir kısmını birisi; öteki kısmını diğeri olmak üzere çalışırlar; sual hangı kısımdan çıkarsa biri diğerine yardım eder.

Maarif müdürü ile Manisada Muradiye camii önünde

Konuşmamız esnasında zil çalıyor... Dersaneler doluyor.. Etraf sessizliğe bürüniyor.

— 1928 de Amerikan kız kollejinde 1932 de Erkek ve Kız Liselerinde; ve ondan sonra da Adana lisesinde edebiyat öğretmenlikleri yaptım. Ve işte bundan sonra Ankara lisesine tayinle müdürlüğe başladım. Bay Haydarın istifası ile de bu sene buraya tayin olundum.

Saygı değer muhatabımın böyle muhtelif memleketlerde bulunması bana bir sual daha kazandırdı.

— Bazı muallimler, dedim; Anadoluya gitmek istemiyorlar. Ve hattâ bunun için istifa edenler bile oluyor; bunun hakkında düşünceleriniz?

— Bu arkadaşlar temamen zevkine düşkün olan insanlardır. Vekâletin tayinini bilâ itiraz kabul edenler de idealist olanlardır. Diğerleri ise: Tahsil devreleri zarfında meslekî emel ve hûlyalara kapılarak hayata atılırlar; ve işte bunun için de büyük şehirler seçerler. Bu da sırf emellerine nail olabilmek içindir. Eski rejimin Anadolu maarifine ehemmiyet vermediğini biliyoruz; bugün dahi bunun önüne lâyikile geçilememiştir. Elbetteki büyük şehirlerdeki gibi konforlu binalar aramak boştur. Bunun içindir ki bilhassa genç muallimlerimiz; zevklerini okşamıyacak olan Anadoluya gitmek; mektep sıralarında yaşadıkları hûlyaları orada öldürmek istemezler. Büyük şehirler onların emellerine müsait bir çalışma sahasıdır.

Bu sırada telefon çaldı. Bunu takiben de içeri Erkek lisesi öğretmeni Esat Çınar girdi. Okul işlerinin almış olduğu 10 - 15 dakikalı kzamandan sonra, kendisinden mektep hakkında malûmat istediğim vakit güldü; ona büyük birşey kazandırmışım gibi sevindi. Gözlükleri üzerinden bakmıya çalışarak:

— Hah! dedi, bu çok güzel; demindenberi şahsiyetimi alâkadar eden sualler soruyordunuz; neme lâzım efendim, mademki mektep için röportaj yapacaksınız, beni ne diye karıştırıyorsunuz ?

— Karşımda, ayni meslekte bulunan, aynı havayı teneffüs etmiş, ayni heves ve gaye ile yıpranmış olan bir üstadı görünce; elbette böyle sualler sormaktan kendimi alamazdım.

Yine şahsına döndüğümüzü gören Necmettin Halil sualime hazırladığı cevaba başladı.

(Arkası 24 üncü sayfada)

Onuncu yılda Kız lisesi izcileri

Yazan: MÜKERREM KÂMİL SU

Sus Uyanmasın

Günâhsız olduğumu, sendelediğimi fakat düşmediğimi sana inandıramıyacaktım. Benim, uzun yollar aştıktan, dönüp dolaşıp geldikten sonra.. yuvaya alınabilir bir kadın olacağıma ne sen, ne yakınlarımız, hiç kimse inanmıyacak, buna katlanamıyacaktınız.

"Yalnız kalmasaydın gelmiyecektin, günâh arkadaşın göçüp gittiği için bugün dize geliyorsun, artık bu kapı aralanamaz, seni geçirmek için açılamaz„ diyecektin.

Kaderime razı oldum.

Nasıl sana büyük bir fenalık yaparak dostlarına, talebelerine, herkese karşı alnını yere eğdim; ve seni onlardan ayırdımsa.. ayni büyük cezayı kendime de verdim.

Sen, canından çok sevdiğin talebelerinden uzak kalmakla, kimbilir ne acılar çekiyordun.

Ben de, kendimi yavrumdan uzak yaşamağa mahkûm ettim.

Hayatınızı uzaktan gözliyerek, en affedilmez suçlular gibi çocuğumu uzaktan görüp, gözlerimle severek yılları aştım.

Kızımı, her yıl biraz daha güzelleşen biricik yavrumu, kendimi ona göstermekten kaçarak nasıl sevdim, okşadım. Bunları ifadelendiremem.

***

Çiğdemin hastalandığını, okumağa devam edemiyeceğini duyduğum zaman, artık beni yaşatan son hayat kaynağını da tükendi sandım.

Yıllarca, onu gördüğü halde kollarına alıp sevemiyen, yavrusuna sokulamıyan, onu kucaklayamıyan ve hiçbir gün karşısında temizliğini isbat edemiyecek kadar talihsiz olan annesi; artık daha fazla dayanamıyacak Cezmi.

Dün gece fena bir rüya gördüm.

Bu rüyanın verdiği hızladır ki sana uzun bir sayıklamadan başka birşey olmıyan bu geçmiş acısını, bu gönül masalını yazdım.

No.10

Bunları geri çeviremiyeceksin. Çünkü çalışma masanın üstünde açık olarak gözlerine serilecek. Zaten zamanın aşındırmadığı ve aşındıramıyacağı ne vardır ki ?

Ne kadar istesen.. ve ne kadar zorlasan kinini, nefretini eskisi kadar kuvvetli ve taze göremiyeceksin.

Bir gün, aramızda müebbeden açılmasına imkân görmediğimiz kapı; belki de kendiliğinden aralanacak. Ve ben buradan son nasibini almağa gelen bir insan mazlumluğu ile geçeceğim.

Dün gece acı bir rüya gördüm Cezmi

Fırtınalı, şimşekli, yıldırımlı bir gece. Dışarıda ağaçlar devriliyor, yağmur ortalığı su altında bırakmak istiyen bir hızla yağıyor.

Köpek ulumaları var.

Yalıda, senin yalında titrek bir ışık yanıyor. Bir zamanlar duvağımı sürüyerek çıktığım mermer merdivenleri korka korka, ayaklarımın ucuna basa basa çıkıyorum. Hizmetçiler ağlaşıyorlar.

Soruyorum. Hepsine Çiğdemi soruyorum. Yüzüme bile bakmıyorlar.

Nermini yakalıyorum.

Yıllarca emek verdiğim, canımdan bir parça imiş gibi baktığım kıza yalvarıyorum. O da birşey söylemiyor. Sade ağlıyor, çırpınıyor.

Kendi odalarıma koşuyorum. Hepsi kilitli.

Senin çalışma odan da karanlık.

Soluk bir ışığın titriye titriye uzandığı geniş bir kapı önüne geliyorum.

İçerde iniltiler var.

Kapı aralık. Yavaşça içeriye süzülüyorum.

Tanımadığım bir kadın, karyolanın başında Kuran okuyor.

Köşede gölgelere boğulmuş bir yerde sen varsın. Yüzünü ellerinle örtmüş, sarsılıyorsun.

Yatağa yaklaşıyorum.

Çiğdem. Benim biricik yavrum soluk almadan yatıyor, gözleri açık. Bu gözler annesini görmediği için mi açık kaldı? diye kızımın üstüne kapanıyorum. Ağlaya ağlaya uyanmışım.

Göğsümün içinde yanan ateşin ne olduğunu bir dakika için anlasaydın herşeyi bağışlar, her düşünceyi ayak altına alırdın Cezmi.

Sabaha karşı tekrar dalmışım.

Bu defa da deniz kıyısında beyaz, taze bir mezar.

Pırıl pırıl yanan taşların üstünde iki kuş cıvıldıyor.

İnce yoldan bir erkek, elinden tuttuğu küçük bir çocukla geliyor. Siyah gül demetini taşlara bıraktıktan sonra, yavaş yavaş birşeyler söylüyor.

Sonra yasemin fidanlarının arasından ak saçlı bir kadın çıkarak çiçek demetini bir başka mezarın üstüne koyuyor.

Kendisine şaşkın şaşkın bakan soluk yüzlü erkekle, küçük kızı: "Sus, uyanmasın!„ diye oradan uzaklaştırıyor.

Bu kadın, kızının mezarı başında onun uykusunu bekliyen yaralı, talihsiz bir anne imiş. Yine ürpermeler içinde uyandım.

Bu iki rüya beni daha bir dakika dayanamıyacak, kızımı görmeden olamıyacak bir hale getirdi. Kızımı görmek istiyorum Cezmi. Anlıyor musun, getir kızımı göreyim. Aylardanberi düştüğüm yataktan artık çıkamıyorum.

Ölüm bana hepinizden daha yakın.

Bunu bana çok görme. Biz kendimizi hiçe sayalım, eskileri unutalım Cezmi. Yavrumuzu düşünelim. Geç te olsa bu lâzım. Kızım annesinin günahını büyük bir utançla kalbinde saklaya saklaya yaşamasın.

Yaşayacağım saatler sayılıdır sanıyorum. Kızımı görmeden, onu bir kerecik öpüp okşamadan ölmek istemiyorum. Çok acı çekmiş, gülmemiş bir kadının ölüm döşeğinden yolladığı bu sese sağır kalma Cezmi.

Yolla kızımı bana.

Otomobil kocaman bir kapı önünde durdu ..

Onu görmeden bu topraklardan göçüp gidersem, inan ki ruhum boşluklarda kalacak. Yaşadığım kadar bulmadığım gönül dinlenmesini, toprakların altında da duymayacağım.

Senden istediğimi anlıyorsun değil mi dostum?
Yavrumu, biricik Çiğdemimi göster bana...„

. . . .

Gözlerim uçarcasına satırlar arasında dolaşıyordu. Kâğıtlar biribiri üstüne devrildikçe göğsümün altında kalbim acıdan kaskatı kesilecek, bundan sonra hiçbir şey duymayacağım, görmiyeceğim sanıyordum. Babam koltuğuna yığılmış, başını elleri arasına almıştı. İhtimal yaptığı büyük yanlışlığın yükünü, bütün korkunçluğu ile bu gece duyuyordu.

Güzel, genç bir kadını ihmal etmenin, sonra ona karşı zalim olmanın bütün sızısı damarlarına yayılmış, şimdiye kadar tanımadığı gönül acıları ile allakbullak olmuştu.

Son satırlara gelip te annemin ölüm döşeğinde olduğunu öğrenince bütün dayanığım tükendi. Yere, babamın dizleri dibine çöktüm. Hem ağlıyor, hem ellerimle dizlerini sarsarak :

— Ne duruyoruz, niçin koşmuyoruz baba?.. diye hıçkırıyordum.

— Dışarıdaki fırtınayı duymuyor musun Çiğdem, bu havada nasıl ve ne ile denizi aşacağız ?

— Anneme koşmaktan başka birşey duymuyorum, düşünmüyorum baba. Götür beni, gidelim baba.

— Sabaha az kaldı Çiğdem, ilk ışıkla yola çıkarız.

Kendimi tutamadım, yerimden fırlayarak :

— Ben yalnız başıma onu aramağa çıkacağım, Baba.

Diye inledim.

— Çiğdem, seni düşündüğüm için burada duruyorum. Yoksa ona sensiz gitmek icap etseydi zincirleseler kalır mıydım ?

Bir ân bakıştık.

Deniz dövünüyor, rüzgâr kuduruyor, yıldırımlar düşüyordu. İçimde bir damar kopar gibi oldu:

— Baba bu gece annem ölecek...

— Böyle düşünme Çiğdem.

— Ölecek baba. Küçüklüğümdenberi bir hayal diye kurduğum şey, nihayet en sevdiğim bir baş üstünde çıkacak. Bu fırtına annemin ölümü ile dinecek.

Babam yangın görmüş bir adam gibi sarardı; dışarı fırladı.

Odama koştum. Ne bulursam üstüme giyerek onu hazır bakledim.

Küçük motör, boyunu aşan dalgalara göğüs vererek bizi sularda sürüklüyor. Babam ellerimi avuçlarının arasına almış, yavaş yavaş okşuyor :

— Korkma Çiğdem..

— Korkmuyorum Baba..

Çenelerim biribirine vuruyor. Şakaklarımda, acısı beynime işliyen bir burgu var. Annem ölürse.. onu bir kerecik görmeden kaybedersem ömrüm oldukça yüzüm gülmiyecek.

Gözlerimden durmadan yaşlar iniyor. Babam, birkaç saat içinde belki on yaş daha almış gibi, okadar solgun, okadar bitkin görünüyor ki.. yaptıklarına elbet pişman olmuştur. Annem ölürse babam, arkasında kalan büyük vicdan azabı ile yaşayabilecek mi ?

Hiç zannetmiyorum.

Sular küçük motörün güvertesini bir taraftan girip, bir taraftan çıkarak ıslatıyor.

— Anneme yetişemiyeceksek eğer batmayı, denize gömülmeyi tercih ederim baba.

— Böyle fena şeyler düşünme kızım, yetişeceğiz.

Bir şimşek aydınlığında babamın yüzünü gördüm. Ölü gibi..

Motörün başı sulara dalıp çıkıyor. Bu, koyu karanlık gecede fırtına hiç dinmiyecek, şimşekler gökleri tutuşturacak, deniz yaşayan, soluk alan herşeyi yutacak, yokedecek sanıyorum.

Bir sarsıntı. Şiddetli bir su sesi.. dalgalar motörü kucakladı. Döner gibiyiz.

Muhakkak ki batıyoruz. Çok geçmeden boğulacağız.

Babam başımı göğsüne bastırdı. Paltomun yakası ile kulaklarımı örtmeğe çalışıyor. Hayatta saadet tanımıyan, yaşadıkları kadar acı çeken üç kalp birden duracak mı bu gece?

— Anneciğim, anne, Bülend

Gözlerim örtüldü, artık birşey duymıyordum.

Dalgaların görülmiyen sesi bir baş dönmesi bırakarak uzaklara çekildi. Gözkapaklarımın altında yıldızlar uçuşuyor. Titriyorum.

Dişlerim biribirine kilitlendi.

Göğsümün altında kalbimin soğuduğunu, yavaş yavaş durduğunu sanıyorum.

Ölüm, zannedildiği kadar korkulu değilmiş demek..

***

Gözlerimi açtığım zaman kendimi babamın omuzuna yaslanmış buldum. Asfalt yolda bir otomobil bütün hızı ile kayıyor. Öndeki ışıklardan yolun ıslaklığı görünüyor.

İri yağmur damlaları camlara çarpıyor.

— Daha çok var mı baba?

— Az kaldı Çiğdem

— Denizden nasıl kurtulduk?

— Batmamıştık çocuğum.

Gözlerim hep örtülmek istiyor. Derin bir uyuşukluk içindeyim.

— Çiğdem metin olmalısın. Ağlamak, bayılmak hastayı ürkütebilir.

Herhangi bir telâşın onun üzerinde fena âkisler yapabileceğini aklından çıkarma.

— Peki baba

Otomobil kocaman bir kapı önünde durdu.

Karanlıklarda zil sesi uzun uzun ağladı.

Çakıl taşlı yol üzerinden bardaklardan boşanırcasına yağan yağmur altında yürüyoruz. Önümüzde ihtiyar bir adam, cep lâmbası ile yolumuzu aydınlatmağa çalışıyor.

Bütün panjurler kapalı.

Evde hiç ses yok.

Yalnız küçük bir ışık. Sönük, titrek yeşil bir ışık.

Annem o odada ölüyor mu?

Mermer merdivenlerden nasıl çıktık, geniş sofaları nasıl geçtik ve parlak bir kapı tokmağını nasıl çevirdik. Bunları kalbimin vuruşundan hiç seçemiyordum.

Kocaman bir oda. Havası ilâç kokusu ile dolu.

Köşede büyük bir karyola, tülleri yukarı doğru toplanmış. Yeşil ipek saçaklı gece lâmbası odaya loş bir ışık veriyor.

Bu, beyaz örtüler altında yatan benim annem mi?

Yıllarca hasretini çektiğim, yana yana sevdiğim anneciğim mi?

Hertürlü ihtiyatı elden bırakarak deli gibi üstüne atılmak üzere koştum. Başucunda kendi kendine birşeyler okuyan ihtiyar kadın doğruldu. Zayıf parmağını buruşuk dudakları üstüne götürerek susmamı işaret etti.

Karyolanın ucuna yığıldım.

Durmadan akan gözyaşları onu bana iyi göstermiyordu.

Babam omuzlarımdan çekiyor, beni susturmağa çalışıyor.

Sapsarı bir yüz,

Soluk, incecik bir ağız,

Çökük yanaklar,

Yastıkların üzerinde beyazı çok kıvır kıvır saçlar,

Geniş, güzel, çok pürüzsüz bir alın,

Ve gözlerini örten uzun kirpikler.

Tatlı bir uyku içinde, dalgın dalgın yatıyor.

Babam, tanımadığım yaşlı kadınla bir köşede yavaş sesle konuşuyor.

Dışarıda kuduran geceden, fırtınadan, oluklardan boşanırcasına yağan yağmurdan bu uyuyan sevgili annenin hiç haberi yok.

Kesik, tutuk nefesler

İlâç kokusu

Ve yeşil ipek saçaklı lâmbadan dökülen ürkütücü, dalgın ışık.

Ağlıyorum. Çok yakınımda olan bu sevgililer sevgilisi anneyi kucaklıyamadığım için yanıyorum. Annem gözlerini açıp bana bir kere "Çiğdem!„ demezse ben bu acıya dayanamam. Mutlak çıldırırım.

— İstemek.. çok güç şeydir Cezmi.

Annemin sesi: Sayıklıyor.

Yaşlı kadın başucunda Kuran okuyor.

Babam, karyolanın ayak ucuna diz çökmüş, sallanıyor. Belki dua ediyor.

Dünyada her hissi, her kini ve herşeyi susturan korkunç dakikalar içindeyiz. Ölüm siyah pelerini ile bu evi kucaklamış gibi.

Annem durmadan sayıklıyor:

— Onu, hep uzaktan gözlerimle sevdim. Bu öyle acı, öyle acı ki Cezmi.. anlatılmaz, yaşanır.

Temiz olduğuma inanmıyacaktınız. Ne sen, ne kimse. Kızım, biricik Çiğdemim bile Cezmi. Fakat bu leke ile, bu yanlış anlaşılışla ölmek istemiyorum.

Kızım temizliğime inanmalı. Ölüme giden insan yalan söylemez, söyliyemez.

Sesi kesildi. Kesik iniltiler odayı sarsıyor.

Boğulurcasına ağlıyorum.

Tekrar onun sesi:

— Kızım, annesinin yüzkarasını içinde duyarak sızlanmamalı.

Kızım temizliğime inanırsa, çektiğim acıları helâl ederek öleceğim.

Çiğdemi göster. Bir kerecik kızımı bağrıma basmak isterim.

Çiğdem, Çiğdem..

Sanki bir rüya görüyormuş gibi pürüzsüz konuşan annemin üstüne kapandım.

— Anneciğim. Benim biricik, talihsiz annem.. aç gözlerini.. beni bir kere görmeden ölürsen yaşamam arkandan inan bana..

Gözyaşlarım onun çökmüş, el kadar küçülmüş yüzüne düşüyor.

Annemin yaşaması için bütün gençlik haklarımdan vazgeçebilirim. Tanrım, annemi bağışla bana.

Birden, bir daha açılmıyacakmış gibi kıpırtısız duran gözkapakları açıldı.

Sanki menekşe yapraklarını andıran gözkapaklarının altında dünyanın bütün güzelliklerinden güzel, ve bütün acılarından daha acı bir mâna vardı.

Eğer daha yaşamak benim için mukadderse, annemin gözbebeklerinde yanan acıyı hiç, hiç unutmıyacağım.

— Annem benim. Canım a n n e m. Biricik, talihsiz anneciğim.

Babam kısılmış çene kemikleri ile ölünceye kadar acısını çekeceği kadının üstüne kapandı:

— Bana verdiğin büyük saadete karşı, hayatı sana zehir ettiğim için affet beni Meliha.

Beyaz örtüler altından iki soluk, incecik el çıktı. Ateşler içinde yanan bu avuçlara babamın gözyaşları dökülüyordu...

— Kızımın saadetine çalış Cezmi. Söz ver, bundan sonra yalnız Çiğdem için yaşıyacağına...

— And içiyorum Meliha. Hayatımda kızımdan başka birşey artık yer almıyacak.

— Çiğdem. Yavrum, canım benim. Biricik kızım.

Annemin ateşten kavrulmuş dudakları yüzümde, alnımda, saçlarımda dolaştı. Dünyada hiç birşey bu ateşli dudakların verdiği gönül tokluğunu vermedi, verememişti bana...

— Çiğdem. Mes'ut olacağına inanarak ölüyorum çocuğum. Saadetin saadetim olacak.

Annemin elleri, babamın elleri ile benimkileri birleştirdi, sıktı.

Dudaklarında tatlı bir gülümseme, çocuk bakışları kadar lekesiz, pürüzsüz bakışlarla gözlerini kapadı.

Üstüne kapandım.

Deliler gibi saçlarımı kopardım. Elbiselerimi parçaladım.

— Bırakın beni, almayın annemi elimden. Onu daha yeni buldum. Doyamadım anneme. Nereye götüreceksiniz onu ?

Diye inliyordum.

Sonra koyu bir karanlık... yine şakaklarımda beynimi kavuran o ateşli burgu. Gözkapaklarımın altında uçuşan yıldızlar.

Kulaklarımda derin bir uğultu.

Ve sonra soğuk, buz gibi soğuk bir karanlık ..

* * *

— Dadı, babam orada ne yapıyor ?

— Çiğdem, ay Çiğdem.

— Neye okadar şaşırdın dadı ?

— Hiç.. şey yavrum.

Babam oturduğu köşeden hızla kalktı :

— Çiğdem nasılsın çocuğum, başın hâlâ ağrıyor mu ?

— Ağrıyor.

Gözlerimi tavana dikerek hatıralarımı toplamak istiyorum. Başımın içi bomboş. Gözkapaklarım kendiliğinden örtülüyor.

Dadım yavaşça “yine daldı„ diyor.

Babam: “dikkat et sayıklayacak mı yine?„ diye ona karşılık veriyor.

Sonra susuyorlar.

Seslerini duyuyorum. Fakat gözlerimi açmağa, dudaklarımı kıpırdatmağa kuvvetim yok.

— Dadı su ver.

Yine babam koşuyor. Ağzıma kokulu bir kaşık su akıtıyor.

Galiba çok hastayım..

Kirpiklerimin arasından duvarlara bakıyorum.

Birçok resim. Halbuki yatak odamda birkaç resimden başka birşey yoktu. Zorla gözlerimi açıyorum :

— Dadı duvardaki resimleri kim astı?

— Baban.

— Kimin resimleri onlar ?

— Annenin...

Yerimden fırlamak istiyorum. Fakat yatak beni çekiyor. Kollarım uyuşarak iki yanıma düşüyor.

— Yorulma Çiğdem. Görmek istiyorsan yakınına getireyim.

Babam, titriyen elleri ile resimleri birer birer gözlerime yaklaştırıyor. Şimdiye kadar fena tanınan, adı evde anılmayan ve her hatırası yasak edilen sevgili annem gözlerime gülümsüyor.

İçimden tekrar gözlerime yaş dolduran yakıcı bir ateş..

Artık annemi ebediyen kaybettim...

Resimleri ellerimle okşuyorum, yüzüme sürüyorum.

Sonra beş yaşında bir çocuk gibi onu göğsümün üstüne koyarak uykuya dalıyorum.

* * *

Günde iki defa doktor geliyor. Babam yatak odama taşıttığı bir divan üstünde sabahlara kadar beni bekliyor. Artık saçlarında bir tek kumral tel yok. Bembeyaz. Yüzü çizgilerle dolu, çok acı çektiği halinden o kadar belli ki...

Ona da acımamak mümkün değil. Yuvasından kaçan bir kadının temizliğine nasıl inanabilirdi ? Fakat içimde bir ses yükseliyor: “Ya, o yabancının yazdığı mektubu açmadan çevirmesi !„ İşte bunu affedemiyorum.

Ne olursa olsun annemin bu çetin gönül savaşından açık alınla çıkmasına çalışmalı idi. Bu kadar çok okumuş, bu kadar çok muhiti tanımağa çalışmış bir adamın taştan katı davranması, kapısı gibi kalbini de çekip kapaması haksızlık değil mi ?

Yine kafamda binbir düşünce su yüzünde kayan çakıl taşları gibi sekmeğe başladı. Ne vakit gözümü açsam babamı karşımda bulduğuma göre, kendi odasına hiç gitmiyor demek. Durmadan düşünüyor. Başı hep iki elinin arasında, yalnız benim sesime silkiniyor. Ve benim işlerim için dolaşıyor.

Bize çok yazık oldu.

Bari benim gönül derdim olmasaydı. Sapsağlam bir kız olup zaman geçtikten sonra kalbimin dilediği ile evlenseydim, o zaman çocuklarım olacaktı. Babam da küçük torunlarını sevip okşamakla elbet avunup gidecekti.

* * *

Ateşim iyice düştü.

Doktor her gün biraz daha şen, yanımdan uzaklaşıyor.

Yavaş yavaş konuşmağa başladığımı, yüz buruşturmadan verilen yemekleri yediğimi gören babam, yeniden dünyaya gelmiş gibi seviniyor.

Nermin sabahları saçlarımı düzeltirken :

— Benim güzel Çiğdemim, bizi çok korkuttun. Tanrım o günleri geri getirmesin, diyor.

— Arkası var —

BEN BİR ZAMANLAR ALLAH OLMUŞTUM!

— Başı 13 üncü sayfada —

Eğer Allaha inanmıyan olursa, dünyanın yıkılacağını, taşların devrileceğini, ağaçların kopup sürükleneceğini ve bütün burada insanların öleceğini anlattım.

Fakat onlar, Allah olarak beni biliyorlardı. Bütün bu şeylerin benim tarafımdan yapılacağını sanıyorlardı. Hep korku içinde, ayaklarıma kapanarak yalvarıyorlar, üzerimden çıkarmadığım dalgıç elbiseme sürünerek gözyaşı döküyorlardı.

İkinci gün akşamı cebimden kendi resmimi çıkararak gösterdim ve onlara anlattım :

Ben artık denize çekileceğim. Oradan sizi seyredeceğim. Size yardım için, size saadet vermek için işte bu adamı buraya göndereceğim. Bu adam hastalarınızı iyi edecek, size iyilik yapacak, bütün dertlerinize çare bulacak. Sakın ola ki, ona karşı gelesiniz. Sonra bu adayı sular içinde kaynatır, hepinizi öldürürüm !

Ve gece yarısı çok uzaklarda dolaşan gemiye, fenerimle işaret verdim. Bir tayfa yüze yüze hortumu getirdi. Yamyamları, geride, ağaçlar arasında bırakarak tayfaya hortumu taktırdım. Cam pencereyi iyice burgulattım ve geriye dönerek ellerimi kaldırdım. Van Vanlar :

— Sato!. Sato!. Satoooo!..

Diye bağırıyor, yerlere kapanıyordu. Ve ben onların dehşetle açılan gözleri önünde sulara girip kayboluyorum.

* * *

Ertesi sabah rahip kıyafetinde adaya girdiğim zaman Van Vanlar beni, eteklerime sarılıp.. köpekler gibi yaltaklanarak, acaip sevinç sayhaları çıkararak karşıladılar.

Böylece ben bir zamanlar Allah olmuştum ve Britanyada milyonlarca elmas sahibi!..

Milâdın V inci Asrında Çin Sarayınde Bir Türk Dansözü

— Başı 5 inci sayfada —

tık içeriye girmek zamanıydı. Buğradan ayrılırken :

— Emin ol Buğra, dedi. Bu akşamdan itibaren İmparator, karşısında başka bir (Çam) görecektir. Bu suretle Türklerin Çin topraklarında sahib olacakları imtiyaz tahakkuk etmiş olacaktır.

***

Saraya girdikleri zaman, çoktan imparatorun Buğrayı aradığı haberini genç adam duymuş, ve hemen onun yanına koşmuştu. Dertli imparator, daima ağlamaktan kızarmış gözlerini, Buğraya dikmiş ondan bir yardım, bir muavenet talep etmişti. Bu haşmetli gözlerin küçük bir aşk için düştüğü bu elîm yalvaran vaziyetini görüp te merhamet etmemek mümkün değildi...

Buğra, o güne kadar kendisine teslim etmediği Hâkanın mektubunu, ve gönderdiği muahede suretini imparatora takdim etmiş, ve karşısında hürmetle cevabını beklemeğe başlamıştı. İmparatorun büyük salonunda yalnız olarak bulunuyorlardı. İmparator bir müddet Hâkanın bu yazılarına bakmış, ve sonra hürmetle bunları bir kenara koyarak:

— Hepsi olurdu, fakat kardeşin merhametli olsaydı..

Demişti. Buğra tam bir diplomattı.

— Haşmetmeap, dedi. Size kardeşim bir fenalıkda mı bulunuyor?..

İmparator bir çocuk gibi boynunu büktü. Buğranın elinden tutarak onu yanına oturttu. Ve:

— Dinle...

Dedi.

Bütün macerayı anlatmıştı. (Çam) neden ve ne için onun aşkını kabul etmiyordu? O, emirleri kabul edilmesi icabeden bir imparator değil miydi? Buna rağmen, genç kadın kendisini iğneliyor, eğleniyor, eziyor, kırıyordu..

Nihayet susmuştu. Yaşla dolan gözleri, kardeşi diye bildiği (Buğra)dan bir muavenet, bir merhamet dileniyordu.

Buğra:

— Emin olunuz haşmetmeap, dedi. Bu geceden itibaren herşey değişecektir. (Çam) sizin olacak, ve sizinle beraber bulunacaktır.

İmparator, kulaklarına inanmak istemiyordu. Buğraya minnettar gözlerle bakarken onu kolları arasına aldı. Bir evlât gibi sıkıyor, seviyor, okşıyordu. Ve bütün bu hareketler arasında mütemadiyen şu sözü tekrar ediyordu:

— O benim olsun, isterse bütün Çin gitsin.. herşeyi kabule âmadeyim. Bu muahedeyi onun bana karşı gülecek dudakları karşısında imzalamak isterim.

***

Filhakika o akşam Çam birdenbire değişmişti. Artık abus çehresi yoktu. Gülen dudakları, ahenktar kitarasının üstünde ilâhî nağmeler yaratan güzel parmakları, ve sonra bütün bunları daha başka bir güzellikle süsleyen, yükselen hoş sesi, başka bir Çam, başka bir kadın yaratmıştı. İmparator memnun, alık alık, okşanmak ihtiyacile yanına yaklaşırken, eskisi gibi, kovulmuyor, kakılmıyor, bilâkis müsamahakâr hareketlerle bir teşci bile görüyordu. Saatlerce, doya doya okşamış, çalan elleri öpmüş, söyleyen, tegannî eden dudakları koklamıştı.

Şimdi, mevzun, bülend, narin vücudun, en taş insanları bile çıldırtacak inhinalı dansları, alık âşıkı daha ziyade çıldırtıyor, sarıldığı bu ince beli sıkarken, şikârını bırakmak istemeyen bir ayı kıskançlığile sıktıkça, sıkıyordu. Artık yanan ziyalar sönmüş, hasretle yanan âşık bile yorulmuş ve uyumuştu.

Sabahleyin, Buğra ile gelen sailerden birisi, Çin imparatorunun Türklere verdiği kapitülâsyonu kabul ettiğine dair imzaladığı muahedeyi Hâkana doğru götürürken; minnettar imparator da Buğrayı ihsanlara garkediyor, yeni bir irade ile Çam'ın karşısında prenseslerin bile eğilmesi lâzım geldiğini ilân eyleyordu. Çinin asırdide saltanatı, dilber Türk dansözünün elinde, artık bir oyuncak haline girmişti.

***

Fakat her saadet gibi, imparatorun avutulan, aldatılan saadeti de çok sürmemişti. Son derece yüz bulduğu Çamdan aldığı cesaretle, bir sabah, sevdiği bu dilber kadının odasının kapısını açıvermişti. Gördüğü manzara karşısında yıldırımla vurulmuş gibi şaşalamıştı. Gözlerine inanmak istemiyordu.

Çam, kardeşi diye tanıttığı Buğra ile bir yatakta, engin zevkin, bütün derinliklerinde boğulmuş bir halde yatıyorlardı. Kıskanc âşık deli gibi bunların üzerine atıldı. Fakat bir aslan pençesine müşabih kuvvetli bir elin kakmasile yere yuvarlandı. Buğra hasmını yere yıktıktan sonra sür'atle yataktan fırlamış, imparatoru sımsıkı tutmuştu. Şimdi Çam da yanında idi. İmparatorun hiddetle sövmek isteyen dudakları, titremekten açılamıyor, dolaşan dili, söylemek istediği sözü söyleyemiyerek sadece mırıldanıyordu. Çam, hakkını arayan bir ilâhe gibi gerindi.

— Buraya bak, dedi. Sen bir Türk dansözünü, Türkün Hâkandan daha büyük telâkki ettiği bir san'atkârı, arzularına kolayca ramolacak bir oyuncak; bir şehvet kuyusu mu zannettin!! Eğer böyle birşey düşündünse yanıldın. Benim o iğrenç kollarının arasına atılmamda bir gaye, bir maksat vardı. Bu büyük gaye uğrunda, âşıkım bile kıskanç, düşüncelerinden, bana karşı olan aşkından fedakârlıkta bulunmağa razı olmuştu. Eğer hürmetle, kapıyı açmamış olsaydın, benim istemiyerek, iğrenerek yaptığım sadakalardan bir müddet daha toplar, biraz daha kendini avutabilirdin! Fakat bunu da yapamadın!.. Titremekten başka birşey bilmiyorsun!! anladın mı ahmak, artık beni unut...

Bunu söyler söylemez, Buğranın elinden tutmuş !..

— Haydi çabuk, vatana...

Diye bağırmıştı.

Buğra, Çam ile beraber odadan dışarıya çıktıktan sonra, imparator bayılmış, ve ancak Buğra otuz kişiden mürekkep adamlarını başına topladığı zaman kendisine gelebilmişti. Fakat çok geçti.

Atlar hazırlanmış, süvariler hayvanlarına binmiş, küçük kafile yola çıkacak bir hale girmişti. Hemen hemen de sarayın büyük kapısından çıkmak üzere idiler.

Artık imparatorun hiddetle bağıran boğuk sesi her taraftan duyuluyor, verilen emirlerle harekete geçen Çinli muhafızlar, kılıçlarını çekmiş oldukları halde, bu küçük kafileye hücum ediyorlardı.

Otuz kişi, otuz silâhşör Türk, bir Türk kadınını müdafaa için sarıldıkları kılıçlarını, kendilerine köpek gibi saldıran yedi yüz kişiyi mağlûp etmeden tekrar kınlarına sokmamağa ahdetmişlerdi. Kılıçların çarpıntısından şimşekler hasıl oluyer, yere düşen Çinlilerin feryatlarından yükselen inlemeler, ortalığı çınlatıyordu. Bu harp üç saat devam etmiş, üç saat sonra, silâhşör Türkler, kendilerinden bir kişiyi kaybetmedikleri halde, yere serdikleri üçyüz elli Çinlinin naaşlarını çiğniyerek şehrin kapısından çıkmışlar, kendilerini vatana götürecek, büyük ormanlığın dar yolu içine girmişlerdi...

Şimdi bu ormanlığın büyük ağaçları altında, (Çam) sevdiği (Buğra) nın kolları arasında, vatana, daima düşündüğü ve tahayyül ettiği saadet yuvasına doğru giderken; kederinden ölüm derecesine gelen imparator da, aldığı yeni bir haberle, (Çam) ın kalbinde açtığı yarayı kapatmağa çalışıyordu. Yeni bir ümit, yeni bir saadet hayali gözünün önünde canlandıkca canlanıyor, kaybolan aşkın yerine, yeni bir aşk, yeni bir zevk kuruyordu. Tam vaktinde yetişen bir sâi, Türk Hâkanının güzel kızını zevce olarak imparatora vermeğe razı olduğunu, ve bu güzel prensesin yola çıktığını bildirmişti. Kaybolan bir Türk dilberinin yerine, ikinci bir dilber geliyor; imparator bunu düşündükçe semaya teşekkürle.

— Ulu sema, beni eşsiz, ve âşıksız bırakmadın...

Diye hamdediyordu. Onun için Çin kadını, bir kadın değildi. İmparatorun nazarında bir kadın, kadın olabilmek için Türk olmalı ve onun güzelliğine sahip bulunmalı idi.

Hikâyenin alındığı mehaz

Pei-şi tarihidir. Bu tarihte bu vaka aksi olarak tasvir edilmiş, otuz "haydut, Türkün Çin sarayına hücum ile 350 kişiyi öldürdükten sonra, imparatorun pek ziyade sevdiği Türk dansözü gözdesini kaçırdıkları, yazılmıştır. Çinde Türk tüccarlarına verilen kapitülâsyon da bu zamana tesadüf eder.

SPOR:

Fenerbahçe Kulübü 29 ucu Yılını Kutluladı

Memleketin en eski futbol kulübü Fenerbahçe, hazırladığı büyük merasimle yirmi dokuzuncu yıldönümünü Kadıköy stadında tes'it etti.

29 senedenberi futbol sahasında esaslı bir şekilde çalışmış ve o nisbette muvaffakiyet göstermiş olan Fenerbahçe bu yıldönümü münasebetile Viyananın meşhur Rapid futbol takımile de maç yapmıştır.

Avusturya futbolünün bütün inceliklerini bir araya toplamış olan Rapid takımı, İstanbula hakikî kadrosundan beş oyuncu ve dokuz ihtiyatla gelmiş buna rağmen Fenerbahçenin en kuvvetli şekilde çıkardığı takımı 4 - 1 gibi bir sayı ile mağlûp etmeğe muvaffak olmuştur.

Yarıdan fazla ihtiyat oyuncudan teşekkül eden Rapit takımı oyuncularının mühim bir kısmı da futbol çağlarından hayli uzaklaşmış oldukları halde bize Viyana futbolünün bütün inceliklerini göstermekte bir ân tereddüt etmediler.

Hiç zorluk çekmeden futbol oynıyan Viyanalı futbolcular, yaptıkları dört sayıyı akla hayret verebilecek bir kolaylıkla elde ettiler.

Fenerbahçe hatlarının büyük gayret ve kuvvet sarfederek yaptığı yegâne sayı da penaltıdan yapıldı.

29 uncu yıl dönümünü kutlularken memlekete güzel bir futbol seyrettirmek için Viyanadan Rapid takımını getiren Fenerbahçeye bu iki muvaffakiyetinden dolayı burada teşekkür etmek lâzımdır.

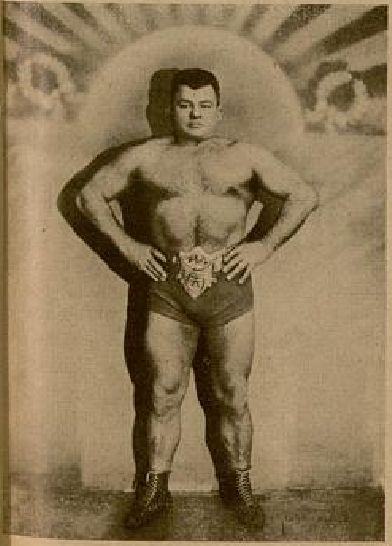

Amerika boğası: Komar

Profesyonel Güreşlere İnanmamak Lâzımdır

Serbes güreş musabakalarının memlekette gördüğü rağbeti nazarı dikkate alan bir gurup, Amerikanın maruf pehlivanlarını İstanbula getirerek büyük bir musabaka serisi hazırladı. Tekirdağlı Hüseyin, Mülâyim, Yarımdünya Süleyman ve nihayet Dinarlı Mehmet gibi tanınmış pehlivanların iştirakile yapılacak bu musabakalar için uzun boylu yapılan hazırlıklar ikmâl edildiği bir sırada bu musabakalarda bellibaşlı rol oynıyacak olan Dinarlı Mehmedden gelen bir haber bütün işlerin yüzüstü kalmasına sebep oldu.

Uzun zaman Amerikada kalmış, serbes güreşin bütün inceliklerini öğrenmiş olan Dinarlı, neden lüzum gördüğünü halâ anlıyamadığımız bir sebeple bulunduğu yerin hükûmet tabibinden aldığı bir raporu gazetelere yollıyarak musabaka yapamıyacağını bildirdi. Son dakikada ortaya çıkan hastalık ve rapor üzerine zihinlerde yine eski terane dolaşmağa başladı.

Hakikaten Dinarlı Mehmet kuvvetli bir pehlivan mıdır? Yoksa zan ve tahmin edildiği gibi musabakalara karşı cesareti olmıyan ve ekseriya bu şekil bahanelerle işin içinden sıyrılan bir pehlivan mıdır?

Bu hususta muhtelif rivayetler bizim de kulaklarımıza kadar gelmektedir.

Amerikadan döndükten sonra yaptığı birkaç musabakada kendisinden beklenen muvaffakiyeti gösteremiyen Dinarlı Mehmet, Yunanlı Cim Londos ile yaptığı maçtan sonra birdenbire kıymetini kaybetti. Uzun müddet güreş meydanında görünmediği için bu günkü formu da bizce malûm değildir. Bu musabakalar için Amerikadan kalkıp gelen Cenubî Amerika boğası namını taşıyan Komer, İstanbul sokaklarında ender görülen vücudile eli böğründe dolaşıp duruyor.

Profesyonel güreşlerin spordan ziyade paraya dayanan rekabeti musabaka yerine pazarlık ile vakit geçirdiğinden, büyük reklâmlara rağmen hayırlı bir musabaka görmek imkânını bulmak mümkün değildir.

İki haftadanberi gürültüsü yapılan serbes güreş musabakalarının içyüzü işin âşinalarınca böylece malûm oldukta sonra bu musabakaların yapılıp yapılmaması kimin hesabına zararlıdır. Tahmini o kadar güç olmasa gerektir..

Atasözleri Nasıl Doğmuştur ?

— Başı 1 inci sayfada —

Hoca oduncunun kazandığı paraları alır, önündeki tahtaya yukarıdan atar. Hınk diyene:

— Duyduğun para sesleri senin hakkındır, al onları. Oduncu baba sen de paralarını al.

Hınk diyenin hakkı paranın sesi, odun yaranın hakkı da paranın kendisidir... der.

Nedense bu baltacıyı bir dibek kahvecisi yapmışlar, hikâyeyi de aynen ona maletmişlerdir. Kendisine ait olmayan fıkralar bile Hocaya maledilirken, yalnız onun bu vakası kendisi zikredilmeden başkasına maledilmiştir.

"Hoşafın yağı kesildi,,

Bu sözün iki hikâyesi, pek farklı olmayan iki çeşit anlatılışı vardır:

1 — Üçüncü Selim ıslahata giriştiği zaman bir gün Yeniçeri ocaklarını gezmeğe kalkar. Selimin ziyareti esnasında tesadüfen ağalar yemeğe oturmuşlardır. Selim dikkat eder ve görür ki, yeniçeriler pilâva batırdıkları yağlı kaşığı, aynı zamanda hoşafa batırdıklarından; hoşafın üzerinde kalın bir tabaka yağ hasıl olmaktadır. Bu münasebetsizliğe bir nihayet vermek için pilâvın hoşaftan önce ve ayrı olarak verilmesini emreder.

Münafıkın biri yeniçerilere bir fit verir:

— Sizi gıdasızlıktan öldürecekler. Bakın, eskiden hoşafınıza yağ koyarlardı. Şimdi ?.. Size yağsız yemek yedire yedire candan, boğazdan edecekler.

Ağalar bakarlar ki hakikaten hoşafın üzeri eskisi gibi yağdan parıldamıyor. Ve hemen kazana yapışırlar:

— Hoşafın yağı kesildi! Hoşafın yağı kesildi !..

2 — Yeniçerilerden birisi sarayda mühim bir vazifeye terfi eder.

Bir gün kendisine, ocakta alıştığı gibi pilâvla hoşafı beraber yememesi söylenir. Önce pilâvı sonra da hoşafı verirler. Hazreti hoşafın üzerinde, bittabi yağ göremeyince kızar:

— Terfi ettik ama hoşafın yağı da kesildi! diye bağırır.

"Kös dinlemek,,

(Ulu orta sözlere aldırış etmiyenler için söylenir).

Kös, harp meydanlarında zaferleri ilân etmek için kullanılan davulun dokuz, on misli büyüklüğünde bir nevi davuldur. Bunları develer taşır. Dilimizdeki «Kös dinlemiş» sözü buradan gelir. Kulağı kös sesine alışmış, onu dinlemiş olana, davul sesi bile pek sönük geleceğinden ufak tefek şeylere aldırmıyanlar için söylenir.

"Mim komak, mimlemek,,

İkinci Abdülhamit devrine gelinceye kadar bazı tahrirata imza komak âdet değildi. Tezkerelerin sonuna bir « M » harfi konurdu.

Söz arasında: «Ben onu mimledim», «Buna bir mim koy» denir. Nasılki bir tahrirat kaydedilip mahiyeti anlaşıldıktan sonra imza yerine bir «mim» atılıyorsa; mecazen «mimlemek ve mim koymak» tabirleri de «mahiyeti malûm olmuştur, unutulmayacaktır» manasına kullanılmaktadır.

"Külhan Beyi,,

Bir zamanlar, İstanbulda geceleri fenersiz dolaşmak yasak edilmişti. Bu yasağı dinlemiyenler, veya unutanlar hemen yakalanıp geceyi geçirmek üzere karakol hapisanelerine götürülüyordu.

Geceleri fenersiz çıkanlar o kadar fazlalaştı ki, bunları karakol hapisaneleri de alamaz oldu.

Artan suçluları hamam külhanlarına göndermek, geceletmek mecburiyeti hasıl oldu. Efendi, bey dinlenmiyor, fenersiz gezdin diye külhanlara tıkılıyordu.

Bütün bir geceyi külhanda geçiren bir bey, sabahleyin üstü başı kül içinde evine giderken; çoluk çocuk, geceki ikametgâhını anladıkları için, arkasından bağrıyorlardı:

— Külhan beyi... Külhan beyi !..

Enver Naci

BİR BAYRAM ARİFESİNDE

— Başı 7 inci sayfada —

— Yahu, insan merak eder de sorar be!

İhtiyar, gülümsedi:

— Sen, konuştuğun zaman sorarsın!

Kara yağız, yanyan bakarak başını salladı:

— Galiba, aksi, nemrut herifin biri!

— Hayır... tatlı, şeker gibi adamdır. Bir tabiatı vardır, söylemek istediği şeyleri, sorulmadan da söyler ve söylemek istemediklerini, sorulsa da söylemez.

Kara yağız, şapkasını geriye itti, eliyle alnına bastırdı:

— Sahı, tuhaf adammış yahu!

Birdenbire hatırlamış gibi durdu:

— Peki ama, insan bu adama. .

Sözüne devam edemedi; ihtiyar, onun omuzuna dokundu:

— Neye sustun?

— Hiç!

— Açık konuş, adaş... böyle yeri yurdu, yattığı kalktığı yer belli olmıyan, ve arandığı zaman bulunmıyan bir adama, göz göregöre de emanet para teslim edilir mi?

Kara yağız, ellerini dizlerine yapıştırdı, başını öne öne salladı:

— Günah, benden gitti. Söyliyen sensin!

Sarışın, çökük yüzlü ihtiyar:

— Boşuna telâş ediyorsun! dedi.

Kara yağız, şaşkın bir göz açışıyle sordu:

— Neden?

— Hüsnü ağabey, emanet para almaz.

— Peki, bana parayı veren, bu adamın huyunu bilmiyor mu?

— O da, ihtimal bizim gibi, Hüsnü ağabeyi, emniyetli adam! diye tanır. Herkes bütün tanıdıklarının her huyunu, her illetini bilir mi?

— Orası da vara! Peki, bu adam, neden para almıyor?

—Yalnız para değil, Hüsnü ağabey, emanet olarak bir çöp bile kabul etmez.

Kara yağızı, düşünce almıştı, döndü; kahvenin açık kapısı önünde sırıta sırıta duran çırağa seslendi:

— Bana, şekeri bol bir kahve yap...

(Arkası var)

Türk Tiyatrosunun da Vilyam Şekispiri

— Başı 9 uncu sayfada —

Görüyorsunuz ya, altı ay bu yüzden maaşımı alamadım.

— Bizde ilk Türk kadını sahneye ne zaman çıktı ve kimdi? Ve başına bu yüzden neler geldi?

— Benim tanıdığım ilk sahneye çıkan Türk kızı Afifedir. İbnerrefik Ahmet Nuri beyle (Zifafı bakir) piyesinde oynatmak üzere Mehmet Rauf getirmişti bu kızcağızı.

Zabıta bir İslâm kızının sahneye çıkarılacağını haber alınca işe vaz'ıyet etti.

O zamanın aklı başında olan münevverleri müsaade istihsali için pek çok uğraştılar.

Zavallı Afifenin sanata karşı olan hevesi ve istidadı pek büyüktü.

Nihayet uğraşa uğraşa, yalvara yakara polis müdürü, Afifeye fahişe vesikası vermek şartile sahneye çıkabileceğine müsaade edeceğini söyledi. Ve bundan başka imkânın olmadığını dermeyan etti.

Zavallı Afifecik! Onun sahneye olan hürmetine bakınız. İdealist Afifef ahişe vesikası almak zilletini kabul etti ve artist oldu. Yoksa, imkânı yok artist olamıyacaktı.

Ne yazık ki bu kızcağız çok yaşamadı, birkaç sene içinde öldü. Onun büyük muvaffakiyetleri, Türk kızının sahneye çıkmasını, Ermeni artistlerin papucunu dama atacağından ne büyük dedikodulara meydan vermişti.

— O vakitler tiyatrolar iş yapıyorlar mıydı?

— Evet. Hem de pek çok. O zaman tiyatroların kazancını hep Ermeniler toplıyordu. Türklere kazanç yok gibi birşeydi.

— Bugünkü tiyatromuz düne nazaran ne haldedir?

— Bütün Güzel Sanatlar ne halde ise, tiyatromuz da ondan başka birşey değildir. Tırhallı tırhallıdır.

— Eserlerinizi nasıl yazarsınız ve kahramanlarınızı nasıl bulursunuz?

— Ben, istediğim vakit yazı yazmak saadetine bir türlü nail olamadım. Kimisi alkol kullanır.. kimisi sigara.. kimisi de müteessir olunca yazı yazar. Bende bu adetler yoktur.

Kahramanlarımı hayattan alırım. Gözüme kestirdiğim tiplerle ahbap olurum ve onların karekterlerini bu ahbablıkla inceler ve böylelikle onları yazarım.

Size bir misal:

(Macun hokkası) piyesimde bir aktar vardır.

Bir gün İstanbulun kenar mahallelerinden geçiyordum. Bu aktara tesadüf ettim. Nazarı dikkatimi celbetti. konuşmaya başladım. Ahbablığım evvelâ baharat alan bir müşteri sıfatile başladı ve bu sayede o adamı iyice kafama nakşettim.

— Hiç acıklı eser yazdınız mı?

— Hayır, benim yüreğim pek yufkadır.

Acıklı mevzuları uyduramam. Bu sebeble gülünç yazılar yazarken bir tiyatro seyircisi gibi ben de gülmekten kendimi alamam. Hem de kahkaha ile.

—(Bir kavuk devrildi)de Sabri paşanın boynunu bir san'at eseri olarak vücudundan ayrılmasına mani olan Musahip zade Celâl, acaba kendini bu zaafdan neden kurtaramadı? derlerse şu cevabı verirsiniz?

" Sizi güldürmek için derim, dedi.

İZMİR LİSESİNDE

— Başı 17 inci sayfada —

— Okumaya karşı bu son zamanlarda öyle bir meyil arttı ki; şu son 5 sene zarfında mektebimizin mevcudunu karşılaştıracak olursanız bunu daha iyi anlamış olacaksınız.

1932-33 de 460... 1933-34 de 630... 1934-35 de 767.. 1935-36da 966 iken bugün mevcut 1340 dır. Bunun 113 u leylidir. Bunların işgal ettikleri sınıfların 16 sı orta 8 zi lise kısmı olarak 24 tür.

İzmirde olduğu gibi memleketimizin her tarafında büyük bir tahsil aşkı uyanmıştır. Ve bu aşk her günün geçmesi ile etrafı daha fazla sarmaktadır.

Bu aşkın artışı da Maarif vekâletini her sene büyük bir sıkıntıya uğratmaktadır. Bunun için, İstanbulda olduğu gibi, şehrimizde de hususî liselere ihtiyaç vardır. Ve bunu burada ilk defa başaran da Haydar Candanlar olmuştur.

— Liseyi bitirip te İzmirde mevki sahibi olanlar?..

— Bunlardan Turan yağ fabrikasında kimyaker Melâhat; mektebimizde tarih coğrafya öğretmenliğini yapan Pakize; yine tarih öğretmeni Fikret vardır.

— Mektebinizde okuyanların arasında yüzde kaçı kalmaktadır.

— 1935-36 senesinde 966 talebeden 984 ü geçmiş; 282 si kalmıştır.

Yarım Ay okuyncularına; İzmir Kız lisesini tanıtacak kadar oldukça mufassal cevablar veren sayın çevirgene bir sual daha sordum:

— Mektebin hangi binalarda ve hangi idarecilerin elinden geçtiğini söyler misiniz?

— İlk bina Karataş Orta okulunda idi, idarecisi de Bayan Şehime bulunuyordu. Sonra şimdiki Erkek lisesi şubesini teşkil eden binaya nakledildi. İdarecisi Haydar Candanlardı; ve nihayet nihayet buraya nakledildi ki Haydarla benim arama da başkası girmemiştir.

Kendisine Yarım Ay namına teşekkür edip ayrılırken; fotoğrafçım onun, bizi merdivenlerden teşyiini tespit ediyordu.

No. 57 YARIM AY BİLMECE KUPONU No. 57

Bilmece No. 57

Ö..rs.. ..r...en ...l.tt. .mm.. .tt..i. .ey.i
.a.ıl.ı. s...i k..ri..e ...an .a..un .e. m.h...

Noktalar yerine gereken harfler gelince, Büyük Millî Şair Namık Kemalin meşhur bir beyiti ortaya çıkacaktır.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye: 5 Gümüş lira; ikinciye: Kehribar ağızlık; üçüncüye: Bayan plâj şemsiyesi; 4 - 15 inciye: Yüz kuruşluk birer kitap; 16 - 60 ıncıya: Elli kuruşluk bir kitap; 61 - 100 üncüye: 20 kuruşluk bir kitap.

---

55 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu :

(Bin Dokuz Yüz Otuz Yedi Paris Sergisi) dir.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Bir fotoğraf makinesi: İstanbul Büyükdere Sarıyer caddesi No. 79 Bay Münir Sertel yalısında Bay Coşkun Sertel.

Üç çift Kabo marka ipek çorap : Bursa Çekirge İkbal Palas otelinde Bayan Nadire Telci.

Yüz kuruşluk kitap: Amasya Belediye daktilosu Mediha Topçu. İstanbul Tophane Çubukçular caddesi No. 14 apartman kat 4 asteğmen Y. Yıldıran. İstanbul Çocuk Esirgeme Kurumu B. Doray. İstanbul Halıcıoğlu İ. Tunç. İstanbul Maltepe Piyade atış okulu asteğmen Necdet Ernoyan. Ankara Harp Okulu son sınıf Bl. 6 No. 350 Enver Güngör. Ankara Harp Okulu Tb. 1 Fen bölüğü No. 5239 H. Bardakçı. Ankara Emlâk bankası fen servisinde Necdet Duru. Bursa Setbaşı Yeşil caddesi No. 6 Terhan Tunçay. Bursa Tarım okulu sınıf 2 No. 326 Hüsnü Aksoy. Samsun Ziraat Bankası memurlarından Bedi Nazlı. Rize Hususî muhasebe tahsil müfettişi eşi Nimet Tuğen. Kilis gümrük taburu satınalma C. Orkun.

Yetmiş beş kuruşluk kitap : İstanbul Yedikule İstasyon caddesi No. 109 Suzan Göker. İstanbul kız öğretmen okulu 1-A No. 823 Mediha. İstanbul Beşiktaş Yıldız caddesi No. 16 Satie Şirketi Rüştü Tondemir. İstanbul Fatih Çarşamba caddesi 52/1 A. Akman. İstanbul Beyoğlu 9 uncu okul 5 - A. No. 111 Dilefser Ertuğbay. İstanbul Boğaziçi lisesi 425 Selma Refik Ayışık. Ankara - Yenişehir elektrik işleri etüd idaresi genel direktörlüğü Nigâr Ersoy. Ankara Altıniş kuyumcusu vasıtasile Tevfik Eştaş. Ankara Harp Okulu Bl. 5 sayı 12 Salâhattin Ataçeri. Bursa Gökdere caddesi Çardak sokak No. 25 Melâhat Ertunga. Kütahya Lise 9 No. 557 Mustafa Bağdatlı. İnegöl Osmaniye mahallesi İbrahimefendi sokak No. 5 S. Erkmen. Ayvalık Edremit caddesinde berber Bekir. Denizli İlbay kızı Beria Engür. Antalya İsmet İnönü caddesi bakkal İbrahim Kurul oğlu Hüseyin Kurul.

Elli kuruşluk kitap : İstanbul Acıçeşme Numan sokak No. 3 Huriye Gürel. İstanbul Erenköy sanatoryomunda Osman Oğuz. İstanbul Heybeliada İsmet İnönü caddesi Saksılı sokak 18 Muhterem Çapa. İstanbul Beşiktaş Bayındırlık Fen okulu No. 1042. İstanbul Boğaziçi Rumelikavağı Kavak caddesi No. 80 Melâhat Şen. İstanbul Kadıköy Bahariye caddesi 122 Belma Hızer. İstanbul Erkek Lisesi Cevdet Kirman. Ankara Yenişehir Çankaya caddesi Bilge sokak No. 6 Seniye Altan. Ankara Kültür Bakanlığı ilköğretim genel direktörlüğünde Ruhiye Vehbi. Ankara Yenişehir telgraf kişe memuru Fahreddin. Ankara D. D. yolları hasılat dairesi memurlarından İsmail Tamkan. Ankara Yenişehir posta paket memuru Sami Sözen. İzmir Yerli Mallar Pazarı Kuzuoğlu çarşısı No. 36 Zeki Yavaş. İzmir İnhisarlar Tütün fabrikası marangozhanesinde İdris Oralap. Bursa Setbaşı Namazlık caddesi No. 67 Mübeccel Öktür. Bursa Setbaş Ahmet Tevfik eczanesi Mehmet Tuper. Samsun - Çarşamba tapu işyarının oğlu Ümit Seviştekin. Samsun 19 Mayıs mahallesi Letafet caddesi No. 3 evde Ahmet kızı Bedriye İlhan. Samsun Lise No. 266 Reşat. Edremit Lütfü kızı Neclâ Alemoğlu. Kayseri Kazancılarda manifaturacı Sebzeci oğlu Seyit Mehmet kâtibi. Küre Cumhuriyet okulu 43 Sevim Sezer. Ereğli -Karadeniz- yol çavuşu Halit oğlu Temel Yolaçan. Manisa Dervişali mahallesi Arabacılar sokak No. 23 Şemi Erkmen. Tire Piyade Alayı yüzbaşılarından K. Akay kızı Münevver Turgutlu Kemal Halit eczanesi İbrahim Kılınç. Gelibolu fenerler memuru Murat Akdoğan kızı Mihriban Akdoğan. Aksaray - Konya - Orta Okul öğretmenlerinden Halide Erduru. Niğde maliye tahakkuk memurlarından Fikri kardeşi Leylâ. Urfa gümrükler müdürlüğünde Mahmut Nevşehirli.

On beş kuruşluk kitap: İstanbul Defterdar askerî dikimevi terzilerinden Sadiye Durusoy. İstanbul Kasımpaşa Zincirlikuyu No. 220 M. Selâmettin Celâsun. İstanbul Gelenbevi orta okulu 3 - B No. 704 Fikret Hızveren. İstanbul Fatih Kıztaşı Açıklar sokak No. 21 Hicriye Çiçek. İstanbul Kadıköy Küçükmoda şair Nef'i sokak No. 6 Sadun Erdemir. İstanbul Samatya Narlıkapı caddesi No. 52 Selma Uluöz. İstanbul Kadıköy Bayramyeri sokağı No. 1 Berç. İstanbul Eminönü Halkevinde Necmünnisa Turay. İstanbul Beşiktaş Abbasağa Silâhlık sokak No. 30 Mübeccel Akdik. İzmir Aliağa çiftliği başöğretmen Kubilây. İzmir Karşıyaka polis merkezi 257 E. Karayel. Samsun Belediye memurlarından Naciye Serap. Kütahya Yeşilcami civarında Çapraz sokak No. 4 Tahsin Meralı. Sivas öğretmen okulu sınıf 5 - A No. 23 Hamdi. Söke emekli albay eşi Emine Baha Ertürk. Amasya maliye tahsilât kontrolörü Sadri Eren kızı Bedia Eren. İzmit kâğıt fabrikası hamur makinelerinde No. 35 Şahap Tuğral. Bodrum İ. K. oğlu İlhan Özgürel. Edirne Yanıkkışla yeni ceza evi gardiyanlarından H. Tuncer. Trabzon Şifa Eczanesi Remzi kızı Melâhat. Adana posta kişe memuru Bay Nureddin elile. Adana Pamuk pazarı polis memurlarından Ali Şirazî vasıtasile Abdülkadir Güngör. Mersin Belediye daktilosu A. Yalım. Trabzon telgrafçı Necip Alp. Bozöyük Cumhuriyet Halk Partisinde Ali Erkan. Şebinkarahisar İstiklâl okulu öğretmeni Muhsine Özdemir. Kayseri Sümerbank Kayseri bez fabrikası kimyageri Nerime Tümeş. Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Özer Altan. Edremit Şekveren köyü Hüseyin Suat Demirel. Edremit İş Bankasında F. Gürelik. Ankara Devlet Demiryolları hasılât dairesi seyri hafif kaleminde Ahmet Gürer. Ankara Samanpazarı Atilâ caddesi Gündüz sokak No. 5 Mahmure İzer. Ankara İstasyonda katar şefi Z. Ergün. Ankara Ziraat Vekâleti zat işleri müdiri Bay Sabit vasıtasile Aysel. Ankara Nafıa Vekâleti zat işleri memuru Nail Köken. İzmir Kemer istasyonu ambar memuru Feridun Sumer. İzmir Gündoğdu Demirçenber sokağı No. 13 Raide Kanıt. İzmir Kahramanmescit mahallesi Turna sokağı No. 20 Meliha. Burdur Yeşilova Ali Rıza Kaplan. Samsun Vilâyet daimî encümeni ikinci kâtibi Nimet Aydıner.

Yazı direktörü: Emin Refik Uzman ◆ No. 57 ◆ 15 Haziran 1937 ◆ Basan: Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin vüzler bile za zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON„ kreminin " Pembe „ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON „ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.